Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

Slægtshistorisk Forening, Århus

Festskrift i anledning af 50-års jubilæum

1957-2007

18/4 2007

Kære Frandsen,

Tak for mange gode tips
om "Ornen".

Ole Bech Knudsen

Århus

MMVII

Slægtshistorisk Forening, Århus

Festskrift i anledning af 50-års jubilæum

1957-2007

Slægtshistorisk Forening, Århus
Festskrift i anledning af 50-års jubilæum 1957-2007

Udgiver: Slægtshistorisk Forening, Århus, 2007
Redaktion: Slægtshistorisk Forening, Århus,
v. Gitte Dalhoff og Erik Bjerre Fisker
Layout: Erik Bjerre Fisker
© Forfatterne og Slægtshistorisk Forening, Århus
Produktion: Kongsvang Bogtrykkeri
Bogen er sat med Baskerville
Oplag: 500 eksemplarer
ISBN 978-87-991860-0-6

Forsideillustrationer: Bogtårnet på Statsbiblioteket, Århus Rådhus og Erhvervsarkivet. Tegningerne er tegnet af Kirstine Arndal Kristensen til brug på foreningens hjemmeside.
Bagsideillustration: Bomærket, som foreningen fik tegnet i dens tidlige historie, og som lige siden er blevet anvendt - jævnfør P.R. Porses artikel s. 15-18.

Indhold

Forord – Fra fjerpen til computer 7
Formand Ole P. Bielefeldt

Slægtshistorisk forening, Århus – 1957-1967 11
Poul Ruggaard Porse (formand 1957-1983)

Erindringer fra foreningens start 15
Poul Ruggaard Porse (formand 1957-1983)

Slægtshistorisk Forening – Op til 50 års jubilæet 19
Tove Glud Rasmussen (formand 1991-2006)

Min tip-tip-oldefars fødselsattest 25
Knud Buch-Jepsen

En fødsel i dølgsmål 29
Ole Bech Knudsen

Hans Frederik Schourup – To fætre fra Viborg i 1800-årenes Århus 41
Henrik Andresen

At få styr på et livsforløb 53
Torben Albret Kristensen

Tyveri eller hittegods 59
Flemming Christensen

Præsten i Agri 71
Tove Glud Rasmussen

Når rødderne bliver levende 73
Henrik Andresen

Forord

Fra fjerpen til computer

Af formand Ole P. Bielefeldt

Slægtshistorisk Forening, Århus, der er Danmarks ældste slægtshistoriske forening, blev stiftet den 1. april 1957. 50-års jubilæet festligholdes i Helsingør Theater i Den Gamle By i Århus med en lang række foredrag, der sætter vores forenings liv i perspektiv, samt med udgivelsen af dette festskrift, der bl.a. beskriver foreningens 50-årige virke. En stor tak til redaktionskomitéen og alle, der har bidraget til festskriftet.

Der er sket utroligt mange ting i slægtsforskningens verden, siden foreningen blev grundlagt af Poul Porse, som vi skylder stor tak for det gode initiativ.

For 50 år siden var det at dyrke slægtshistorie forbundet med visse besværligheder. For det første var det svært at skaffe oplysninger, da dette skulle foregå enten ved fremmøde på arkiverne eller ved at skrive til folk – ikke helt med fjerpen, som angivet i overskriften, men dog nok med fyldepen, og i hvert fald med afsendelse fra posthuset.

For det andet skulle behandlingen af de fundne data ske med stor akkuratesse i arkivkasser og i notesbøger, og det eneste "system", der fandtes til udveksling af data, var nok – at skrive det hele af igen!

I dag kan vi sidde hjemme og læse kirkebøger på nettet lige på det tidspunkt af døgnet, der passer os. Vi kan via internettet komme i kontakt med fjerne efterkommere af tipoldeforældres søskende, der udvandrede til Amerika og Australien. Der kan søges i biblioteksdatabaser på nettet, i privatpersoners hjemmesider med både slægtstræer og afskrevne originalkilder, og skal der byttes data, sender vi bare en fil på en e-mail. Det hele kan levendegøres med digitalfotos og scanninger.

Hvad angår behandlingen af oplysningerne, findes der i dag mange spændende EDB-programmer, hver med deres for-

dele og stærke sider. Ikke blot kan disse programmer organisere og visualisere de indsamlede data, de kan også udskrive rapporter af forskellig art blot ved få klik med musen. Der er tilmed på et tidligt tidspunkt i den elektroniske databehandlings historie blevet enighed om en standard, GEDCOM-standarden, som disse slægtsprogrammer i rimelig grad overholder, og som gør det muligt at udveksle hele slægtstræer med slægtninge i hele verden, uafhængigt af de individuelle programmer.

Udviklingen går hurtigt på området. Flere og flere spændende oplysninger bliver lagt på nettet, og computere og programmer bliver mere og mere avancerede. Snart vil vi kunne se slægtshistorien på familiens "entertainment centre", og alle de 7.000 aner, vi har fundet, vil nok kunne ses på en computer på størrelse med en mobiltelefon – måske endda på selve mobiltelefonen.

Al denne teknik skal dog ikke få os til at glemme det sus, der går gennem lokalet, når man på arkivet i en støvet gammel bog, der kun holdes sammen af den famøse arkivknude, finder sin tiptipoldefars skifte, eller når man i en glemt og gemt æske bagest i skabet hos nogle ældre familiemedlemmer finder sine tipoldeforældres guldbryllupsfoto med hele familien linet op – og hvor en gammel onkel engang var så venlig at lave en liste over personerne på billedet!

Kun fremtiden kan fortælle os, hvad vi kommer til at opleve, men hvis vi kigger på fortiden, ved vi allerede, at fremtiden sikkert vil blive mindst lige så spændende som den tid, vi har oplevet.

Afslutningsvis vil jeg benytte lejligheden til at sætte vores slægtsforskning i perspektiv ved at sammenligne jordens udviklingshistorie og menneskets liv her på jorden. Hvis vi sætter vor klodes lange historie (min. 4,3 milliarder år) ind i et tidsperspektiv, vi alle kender, f.eks. et kalenderår, så har mennesket eksisteret på jorden 70.000 år, dvs. de sidste 8½ minut af året.

Hvis vi videre tager vor tidsregning (de seneste 2.000 år), så svarer starten til begyndelsen af de sidste 14,6 sekunder af året.

Der skal herfra lyde et stort til lykke til foreningen med ønsket om mange års levedygtighed, selvom det i det store perspektiv blot vil være et splitsekund i den store historiske sammenhæng.

Slægtshistorisk Forening, Århus – 1957-1967

Af Poul Ruggaard Porse (formand 1957-1983)

(Artiklen blev skrevet i anledning af Slægtshistorisk Forenings 10-års jubilæum og er udgivet i Personalhistorisk Tidsskrift 1968).

Den 1. april 1967 kunne Slægtshistorisk Forening i Århus fejre sit 10-års jubilæum. Et lille jubilæum vil vel nogle mene, men for foreningen dog særdeles betydningsfuldt, idet den gennem sit virke i disse år til fulde har vist sin berettigelse. Den har ikke alene overlevet, men er tværtimod i stadig fremgang, og det endda i en grad, som vel næppe mange af den lille håndfuld entusiaster, der startede foreningen, har kunnet forestille sig.

Spiren til foreningen blev lagt i 1956, da der i Århus i månederne januar-marts afholdtes et af landets første kurser i slægtsforskning med Århus stift historiske samfund og Østjysk Hjemstavn som initiativtagere og med nuværende overbibliotekar Aage Bonde, Viborg, og arkivar Finn H. Lauridsen, Erhvervsarkivet, som ledere. Kurset fik en så overvældende tilslutning, at det blev nødvendigt at dele de ca. 40 tilmeldte i to hold, ligesom den afsluttende ekskursion til landsarkivet i Viborg måtte afvikles over to gange. Trods dette voldte det dog lederne stort besvær under de trange forhold i landsarkivets gamle læsesal at skaffe plads til alle, og bedre blev det ikke af, at adskillige af deltagerne fra den første ekskursion havde – held til også at indtegne sig til den anden. Da kurset var afsluttet, og deltagerne spredt for alle vinde, opdagede en del af dem, at man egentlig ikke var blevet færdige med at drøfte hinandens – og vel navnlig – fælles problemer. Man var klar over, at man havde forpasset tidspunktet ved ikke at være søgt sammen i en eller anden form for forening. Til alt held startede Aage Bonde stærkt tilskyndet af tidligere kursister et tilsvarende kursus i semesteret januar-marts 1957, og denne gang blev det allerede på et tidligt tidspunkt af semesteret besluttet ved afslutningen at søge dannet en forening af slægtsforskere.

Som et resultat heraf samledes den 1. april 1957 i alt 18 kursister med Aage Bonde i spidsen på hotel »Ansgar« i Århus til en stiftende generalforsamling, som derefter vedtog de retningslinjer, efter hvilke foreningen skulle virke. Det blev besluttet at kalde foreningen Slægtshistorisk Forening, Århus, med bynavnet blot som en markering af foreningens hjemsted og ikke som nogen geografisk afgrænsning. Denne disposition viste sig rigtig, idet der i dag kan mønstres mangeårige medlemmer i byer som Viborg, Randers og Horsens, ja endda en enkelt så fjernt som Holte. Selvfølgelig er hovedparten af medlemmerne fra Århus og nærmeste opland, men herudover har Odderegnen gennem alle årene været stærkt repræsenteret, hvilket sikkert må tilskrives det mangeårige medlem, nu afdøde stationsforstander E. Kasters enestående evne til at skabe historisk interesse.

På den stiftende generalforsamling blev det endvidere bestemt, at foreningens virke fortrinsvis skulle finde sted i månederne fra september til april med en fast mødeaften på den anden mandag i hver af disse måneder, samt at medlemmernes ægtefæller havde adgang til alle arrangementer.

Formålsparagraffen fik ved samme lejlighed følgende ordlyd: »Foreningens formål er at samle slægtshistorisk interesserede for ved fælles indsats, oplysende foredrag og ekskursioner til arkiver o.l. at øge kendskabet til slægtshistorisk forskning«.

Hvorledes er denne paragraf da blevet forvaltet? Jo, der har i de forløbne år været 106 arrangementer, fordelt med 16 ekskursioner til landsarkivet i Viborg, 10 lørdags- eller søndagsudflugter i sommerhalvåret og en række besøg på institutioner og lignende som f. eks. Erhvervsarkivet, Statsbiblioteket, egnsarkiverne i Odder og Skejby og Byhistorisk arkiv i Randers. Langt den overvejende del af arrangementerne har imidlertid været henlagt til de faste månedlige møder på hotel »Ansgar«, hvor det oftest har været fremmede foredragsholdere, der som eksperter på hvert sit felt har viderebragt en viden om arbejdet, som siden er kommet medlemmerne til gode under deres fortsatte forskning. Foreningen har således haft foredragsholdere fra

Rigsarkivet, samtlige landsarkiver, hærens arkiv, Københavns Stadsarkiv, Erhvervsarkivet og udvandrerarkivet. Det vil selvsagt føre for vidt her at opregne de enkelte foredragsemner, men det kan nævnes, at det selvfølgelig først og fremmest har været foredrag om de enkelte arkivers opbygning, omfang og ikke mindst hjælpemidlerne til deres benyttelse, men også om enkelte arkivgrupper som f. eks. præstearkiver, bispearkiver, godsarkiver, byfogedarkiver osv. Ind imellem har der været foredrag med angivelse af veje til løsning af specielle opgaver som f. eks. »Hvorledes man fører sin slægt tilbage til 1400-tallet, – hvis man er heldig.« Endelig har foreningen arrangeret deciderede spørgeaftener med rigsarkivar dr. phil. Johan Hvidtfeldt, arkivar Knud Prange, Viborg, og senere med genealog P. Aagaard, Viborg, og bibliotekar Carl Langholz, Skive, der hver især med deres fabelagtige hukommelse vedrørende henholdsvis utrykte og trykte kilder har kunnet supplere mangen en anetavle. Af og til er det også lykkedes at formå dygtigere amatørgenealoger også inden for medlemskredsen til at fortælle om deres erfaringer, men det må vist fastslås, at det sker for sjældent.

Af helt afgørende betydning for foreningens trivsel er kontakten mellem medlemmerne indbyrdes, og for lettere at bringe medlemmer med interesse i samme sogn i forbindelse med hinanden har foreningen oprettet et såkaldt interessekartotek ordnet efter sogne, således at man straks kan se, hvilke andre medlemmer der måtte have interesse i samme sogn og i hvilket tidsrum. Det er formentlig ikke få af medlemmerne, som på denne måde har fået fælles aner. På grund af behovet for snart at kontakte én og snart en anden af medlemmerne har foreningen også lykkeligt undgået klikedannelser, et problem som ellers ofte findes i foreninger.

Den mest skelsættende begivenhed i foreningen var dog, da lokalhistorikeren – nu arkivar ved landsarkivet i Viborg – Poul Rasmussen på opfordring fra foreningen påtog sig under FOF at lede et kursus under aftenskoleloven, som navnlig tog sigte på gotisk skriftlæsning og benyttelse af arkivalierne. Kurset, der

indledtes i efteråret 1960, blev en så stor succes, at det senere på grund af pladsmangel i folkebiblioteket i Århus måtte flyttes til Erhvervsarkivet. Efter Poul Rasmussens ansættelse i Viborg i 1962 er kursusvirksomheden hver vinter siden da fortsat af to af bestyrelsesmedlemmerne, idet den samtidig er udvidet til også at omfatte et hold for begyndere. Under hvert semester afvikles alle foredrag og ekskursioner til Landsarkivet i Viborg som fællesarrangementer for forening og kursister, hvilket har bevirket, at foreningen har en stadig tilgang af medlemmer blandt tidligere kursusdeltagere, således at medlemstallet i dag er på 71.

Hvis man nu efter de ti år skal se tilbage, vil der være mange mennesker, foreningen skylder tak for sin tilblivelse og beståen, overbibliotekar Aage Bonde er som primus motor ved foreningens start allerede nævnt, men nævnes burde også alle de foredragsholdere – og heriblandt i ganske særlig grad arkivar Knud Prange – der gang på gang for et honorar, der knapt kunne betegnes som symbolsk, kom langvejs fra for at tale i foreningen i dens spæde start. Nævnes bør også rigsarkivar dr. phil. Johan Hvidtfeldt for den aldrig svigtende interesse for foreningen.

Skulle vi i foreningen udtale et ønske for fremtiden, måtte det være et ønske om, at der også andre steder i provinsen på tilsvarende måde – på lokalt plan – blev dannet foreninger tilsluttet Samfundet for dansk genealogi og Personalhistorie. Der kunne herved måske skabes kontakter fra den ene forening til den anden, muligt endda med løsning af opgaver for hinanden i nærliggende arkiver.

Erindringer fra foreningens start

Af Poul Ruggaard Porse (formand 1957-1983)

(Artiklen er skrevet i anledning af Slægtshistorisk Forenings 40-års jubilæum, og findes på hjemmesiden www.slaegt-aarhus.dk).

I anledning af Slægtshistorisk Forenings 40-års jubilæum i 1997 har bestyrelsen anmodet mig om at berette lidt om foreningen i den længst forsvundne tid, hvor jeg fungerede som formand.

Allerede ved foreningens 10-års jubilæum i 1967 redegjorde jeg vel ret detaljeret for foreningens virke i en beretning, der blev bragt i Personalhistorisk Tidsskrift 1968. Så hvad jeg her kan supplere med, bliver nok spredte erindringer.

Det kunne måske af den nævnte beretning lyde, som om foreningens start slet ikke havde budt på vanskeligheder. Det er imidlertid ikke tilfældet. Alene økonomien voldte os i adskillige år kvaler. Kontingentet var – set med nutidens øjne – ganske lavt ansat, men alligevel blev det vedtaget, at et så voldsomt beløb nødvendigvis måtte deles i halvårlige terminer. Det indebar derfor, at bestyrelsen i starten kun havde ganske få midler til rådighed, nemlig det halvårlige kontingent fra de 18 medlemmer. Forholdet blev ikke bedre af, at ikke alle var lige hurtige til at få betalt.

Men som så ofte siden fik foreningen hjælp fra flere sider. Helt enestående var således den hjælp, vi fik fra daværende redaktør for Jyllands-Posten Lasse Egebjerg, som ganske uden vederlag sørgede for trykningen af foreningens love og medlemskort i et omfang, som dækkede forbruget i en lang årrække fremover. For yderligere at støtte foreningens økonomi insisterede han på udover sit eget medlemskab også at indmelde hustruen som medlem.

Fra bogbinder Ove Bøgh fik foreningen kartotekskort af enhver tænkelig art tillige med nogle orangefarvede kort, som i flere år tjente som foreningens let kendelige postkort med oplysninger om arrangementerne. Kortene blev i øvrigt udskrevet på maskine

et for et uden udgift, og ofte var jeg ydermere i stand til at spare portoudgiften til indenbys boende medlemmer ved i løbet af nogle nætter at poste dem under patruljering som politimand.

Fra landsarkivet i Viborgs side blev der vist os en enestående velvilje. Jeg spurgte således kort efter starten den daværende landsarkivar Johan Hvidtfeldt, om det ville være muligt for foreningen at komme på arkivet udenfor den sædvanlige åbningstid, da den dengang alt for lille læsesal ikke kunne rumme os samtidig med dagens andre besøgende. Hvidtfeldt svarede, at vi selv kunne vælge, om vi ville komme lørdag eller søndag. Arkivet ville uden vederlag stille det nødvendige personale til rådighed. Vi valgte lørdag, og det blev starten på en serie fornøjelige og udbytterige udflugter med rutebil til Viborg. I byen fandtes dengang et afholdshotel, som var bekendt for sit såkaldte sønderjyske kaffebord, der, så vidt jeg husker, bestod af ikke mindre end 16 forskellige slags kaffebrød. Hertil ankom vi hver gang kl. 14, og da de færreste af os forinden havde spist, gik der gerne et par timer, inden alle var nået igennem det enorme sortiment, men så var yderligere måltider den dag også helt overflødige.

Allerede herunder fik vi ofte i tilgift et foredrag af en til lejligheden indforskrevet arkivar eller registrator fra landsarkivet. Honoraret herfor var simpelt hen blot kaffen.

I det hele må vi erkende, at vi navnlig i de første år simpelthen drev rovdrift på landsarkivets arkivarer og her måske i ganske særlig grad Knud Prange, der jo havde familie i Århus, som vi ligesom kalkulerede med, at han vel alligevel skulle besøge og nok også kunne overnatte hos.

Jeg havde dengang to kolleger, som var dygtige tegnere, og under en stille natlig patrulje med den ene som makker spurgte jeg ham, om han mente sig i stand til at tegne en skematisk fremstilling af de håndskrevne bogstavers udvikling fra tidernes morgen frem til nutiden. Han var opsat på at gøre forsøget, og jeg forsynede ham derfor med alle de skrifttavler, jeg kunne finde frem til i den trykte litteratur. Kun en uge efter kom han med det færdige resultat, en stor udfoldelig tavle med de enkelte bogsta-

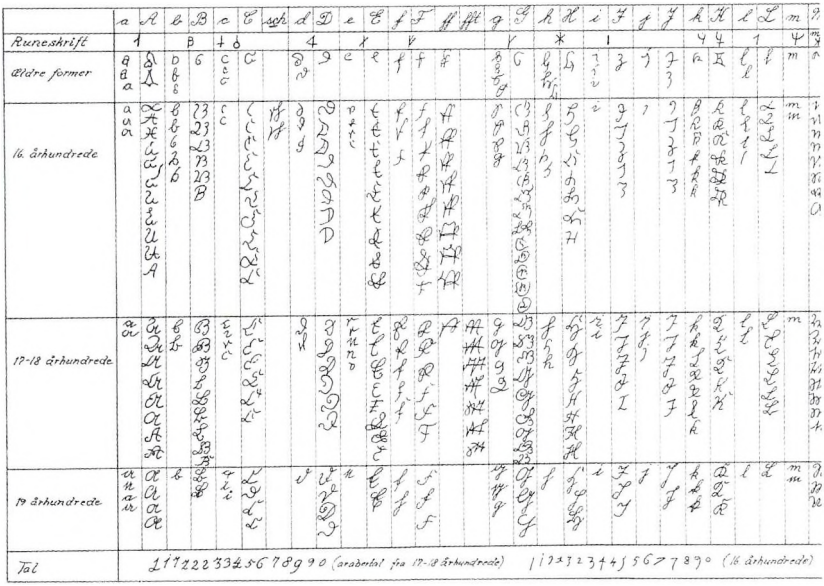

Udsnit af skrifttavlen, som er et aktiv for mange slægtsforskere.

vers udvikling fremstillet i lystryk. Jeg husker ikke bestemt, men jeg håber, at jeg gav ham en kop kaffe, for anden betaling fik han i hvert fald ikke, da han hurtigt fik ansættelse udenbys og døde alt for ung, præget af Gestapos tortur, som han var. Foreningen har siden ladet tavlen udføre i et smukkere tryk, og den har som bekendt været et glimrende aktiv for foreningen.

Den anden kollega – desværre netop afgået ved døden – var om muligt en endnu dygtigere tegner, og ham overtalte jeg til at tegne et bomærke til foreningen. Resultatet blev den fremragende tegning, som siden har tjent som foreningens bomærke. Honoraret for et sådant arbejde ansættes sædvanligvis meget højt, men sædvanen tro nøjedes vi med et nærmest symbolsk beløb.

Når man tænker tilbage gennem de mange år, kan det ikke undgås, at man mindes de mange fortræffelige mennesker, man har mødt såvel i medlemskredsen som inden for arkivverdenen. Jeg tror mange med mig har gjort den erfaring, at man som slægtsforsker uvægerligt får mange noget ældre venner, som

man naturligt nok mister lidt efter lidt. For hver gang føler man sig en lille smule fattigere.

Jeg har nævnt Hvidtfeldt, som jeg satte stor pris på, og som jeg følte nærmest forkælede vores lille forening. Jeg har et fortrinligt fotografi af ham siddende foran sit skrivebord med den uundværlige – altid stærkt forbankede – pibe i hånden, og jeg kan endnu se ham som en hvirvelvind komme farende fra kontoret igennem den gamle læsesal (i huset på plænen) ud i magasinerne med en stribe røg efter sig fra piben i højre bukselomme.

Jeg mindes også stationsforstander Kaster fra Odder, hvis ildhu skaffede foreningen mange medlemmer fra området. Han fik en brat død midt mellem os under en rundvisning i rigsarkivets magasiner.

Af den lille tremandsbestyrelse, vi var fra starten, mistede vi først Aa. Bonde, uden hvis hjælp vi måske aldrig var blevet etableret. Langt senere mistede vi S.E. Sørensen, der først som kasserer og de senere år som foreningens formand og samtidig som primus motor ved etableringen af sammenslutningen af de slægtshistoriske foreninger og som den første formand for samme gjorde en fremragende indsats for sagen. Et senere meget energisk bestyrelsesmedlem Carla Lauenborg mindes jeg, da vi efter hendes udtrykkelige ønske holdt bestyrelsesmøde ved hendes sygeleje kort før hendes død af en uhelbredelig sygdom.

Til slut burde jeg måske nævne, at vi midt i 1970'eme forsøgte os med udgivelse af et lille blad, som vi – for ikke at stille forventningerne for højt – kaldte "Meddelelser fra Slægtshistorisk Forening". Det blev kun til to numre, før vi måtte indstille, da økonomien slet ikke tillod sådant, da det var ret bekosteligt efter datidens teknik med duplikering.

Efter disse noget spredte bemærkninger har jeg kun tilbage at ønske foreningen hjertelig til lykke med 40-års jubilæet, som jo finder sted, netop som foreningen er inde i en rivende udvikling, som jeg føler mig overbevist om vil fortsætte med den meget kompetente og dynamiske ledelse, foreningen i dag har.

Slægtshistorisk Forening - Op til 50 års jubilæet

Af Tove Glud Rasmussen (formand 1991-2006)

P. Porse har skrevet om foreningen i anledning af 10-års jubilæet i 1967 og 40-års jubilæet i 1997. To muntre indlæg, som er aftrykt foran. Personligt finder jeg også, at der bør være et indlæg om tiden indtil nu, og jeg må vel være den mest oplagte til at skrive det.

Jeg blev medlem af foreningen i efteråret 1978, altså for næsten 30 år siden. Foredragsvirksomhed var der ligesom nu hver af månederne september til april, men derudover arrangerede foreningen busture til Landsarkivet i Viborg. Der var fire sådanne ture i hver sæson, to om efteråret og to om foråret. I begyndelsen en lørdagstur og en hverdagstur både efterår og forår, men ret hurtigt stoppede Landsarkivet for lørdagsturene. Der blev simpelthen for meget pres på, når vi kom en hel busfuld, og senere – jeg tror, det var midt i 1980'erne – satte Landsarkivet også en stopper for hverdagsturene. Som jeg husker det, var bestyrelsen ret bekymret for, hvordan foreningen kunne overleve det tab, men det kunne den jo.

Porse gik af som formand og udtrådte af bestyrelsen ved generalforsamlingen i januar 1983, og S.E. Sørensen, som havde været kasserer fra foreningens start, blev formand. Efter fem år ønskede han at udtræde, og det var i den anledning, at jeg kom ind i bestyrelsen. Helle Villesen, som havde været mangeårig sekretær, blev herefter formand.

Noget af det, jeg husker bedst fra den første tid i bestyrelsen, var, at Helle Villesen ved konstitueringen meddelte, at hun syntes, at bestyrelsen trængte til fornyelse, og hun foreslog, at de tre ældre bestyrelsesmedlemmer inklusiv hende selv skulle afgå med en hvert af de næstfølgende år. Jeg er ikke sikker på, at det var de to andre bestyrelsesmedlemmers ønske, men sådan blev det, bortset fra, at vi øvrige bestyrelsesmedlemmer, da Helle Villesen egentlig skulle gå af i 1991, mindeligt bad hende

fortsætte et år endnu, hvor jeg så blev formand og hun menigt bestyrelsesmedlem.

En af grundene til, at vi bad Helle Villesen blive i bestyrelsen var, at vi i november 1990 havde holdt et landsdækkende slægtsforskertræf. I en del år var det gået på skift mellem de slægtshistoriske foreninger, og efter i 1988 at have været holdt i Aalborg, var det vores tur. Det var et stort arrangement, som forgik på Statsgymnasiet i Hasle. På grund af det store arrangement havde vi ikke fået kørt mig ind som formand det år, og jeg følte det som en stor hjælp, at Helle stadig var med i bestyrelsen, da jeg blev formand i 1991.

Et lille mellemspil, som jeg helst ikke taler om, men som vel skal med, når foreningens historie skal skrives, var, at der i efteråret 1993 kom en kurre på tråden mellem mig og den øvrige bestyrelse. Det endte med, at jeg inden decembermødet meddelte, at jeg ønskede at udtræde af bestyrelsen med øjeblikkelig virkning, da jeg ikke ønskede at fortsætte som formand, når jeg ikke havde bestyrelsens opbakning. Det blev en ret turbulent generalforsamling i januar 1994, som sluttede med, at der ikke kunne vælges en fuldtallig bestyrelse, så der blev afholdt en ekstraordinær generalforsamling i februar. Det kom til kampvalg, som endte med, at jeg kom til at fortsætte med en ny bestyrelse. Egentlig var det min hensigt at blive kasserer, da jeg som revisor i mit civile liv havde visse forudsætninger for at bestride den post, men de øvrige pegede på mig som formand, og da kassererposten også nemt blev besat, endte det med, at jeg fortsatte som formand med to måneders pause. Det blev, som Porse skriver i sine erindringer op til 40-års jubilæet, en meget kompetent bestyrelse, som kom til at sidde uændret i otte år.

Nyhedsbrevene kom til som en nyskabelse med nr. 1 i marts 1994, og siden er de udkommet hver mødegang undtagen til generalforsamlingen. Det er lagt op sådan, at vi ikke vil være forpligtet til at komme med et nyhedsbrev, hvis der ikke er nogen nyheder, men det har vist sig, at der altid har været noget at informere om. Det er vores opfattelse, at vores medlemmer har

været glade for at få denne skriftlige information, og da tidligere nyhedsbreve også er med senere gange, er der mange medlemmer, som sørger for at supplere, hvis de ikke har kunnet komme til en foredragsaften.

Sønderjylland er i administrativ henseende meget forskellig fra den øvrige del af Danmark. Vi havde lyst til at få et foredrag om disse specielle forhold, men mente ikke, at der ville være nok interesse for det, hvis vi holdt det en almindelig foredragsaften. I stedet for besluttede vi at holde en temadag om Sønderjylland lørdag den 18. november 1995. Uheldigvis havde vi valgt lige den dag, hvor prins Joachim og Alexandra skulle giftes, hvad vi ikke kunne forudse, da han ikke engang havde præsenteret hende, da programmet blev lagt. Tilslutningen var nok derfor ikke helt, som vi havde regnet med, men så kom vejrguderne os til hjælp. Det blev snestorm. Jeg blev ringet op fra kantinen fredag formiddag, om vi turde gennemføre, og en hurtig rundringning til de øvrige bestyrelsesmedlemmer endte med, at vi besluttede at udsætte arrangementet. Vi delte tilmeldingerne mellem os, og på nær en lykkedes det os at få fat på alle tilmeldte. Arrangementet skulle foregå på Risskov Amtsgymnasium, så en stafet tog hen for at fange vedkommende, som dog gennem en nabo var blevet adviseret. I stedet for blev arrangementet gennemført med god tilslutning den 9. marts 1996.

Helt fra foreningens start var møderne blevet holdt på Hotel Ansgar, nu Hotel Scandic Plaza med Restaurant Brazil. Egentlig ligger det i Park Alle, men har adresse Banegårdspladsen. I begyndelsen var vi i den lille sal ud mod Rådhuset og senere i den store sal ved siden af. Forholdene var langt fra gode. Rummet var aflangt, og da overhead blev almindelig, kunne de medlemmer, der sad bagest, dårligt se. Hertil kom, at der kun var en foldevæg mellem store og lille sal. Der var meget lydt, og var der arrangementer i den lille sal, og de sang, var det som om, det foregik inde hos os. Jeg forsøgte at forberede foredragsholderne på det, men alligevel gav det altid et gib i dem, når sangen lød. Vi var begyndt at tale om at forsøge at finde et andet sted,

og jeg kan huske, at jeg i generalforsamlingsberetningen i 1996 talte om, at vi var på udkig efter andre lokaler, men at disse helst skulle ligge midt på Banegårdsplads, en fantastisk beliggenhed for busfolket, men noget problematisk for bilfolket.

Man skulle tro, at jeg var synsk. Nogle få måneder efter fik vi oplyst, at Hotel Ansgar var solgt og skulle ombygges fra 1. oktober. Nu begyndte jagten på andre lokaler. Vi prøvede mange steder, men til sidst foreslog Folkeuniversitetet, at vi skulle prøve Studenternes Hus, og møderne blev herefter holdt i en af de to såkaldte stuer Hornungstuen eller Richard Mortensenstuen, som hver kunne rumme ca. 80 personer. Det var heller ikke helt ideelt. Vi sad ved lange borde, så de bageste så ret dårligt, hvortil kom, at der ikke var højttaleranlæg.

I Studenternes Hus var vi i seks år til 2002, men så ønskede Folkeuniversitetet at sætte vores program i deres program, og ville der komme mange med herfra, kunne vi se, at det ville være umuligt fortsat at kunne være i en af disse stuer, hvorefter vi med Folkeuniversitets hjælp siden har brugt Auditorium F på Matematisk Institut, et auditorium der kan rumme 150 personer, et udmærket lokale til foredrag, men der bliver ikke meget kontakt indbyrdes, når man sidder på den måde.

Samværsmæssigt var perioden i Studenternes hus nok bedst. Kaffen har altid været en del af foreningens kultur. På Hotel Ansgar var købet af kaffe med brød en del af huslejen, men bordene med opdækning på hvide duge og med plads til fem personer ved hvert, gjorde det lidt højtideligt. I Studenternes Hus var der som nævnt lange borde, og kaffen kom ind på en eller to vogne, hvorefter alle gik i gang med opdækningen. Det gav en god kontakt. Nu drikker vi kaffen i vandrehallen, men bordene står noget spredt, og der er dårligt plads til alle.

For mig personligt skete der det ulykkelige, at min datter Bente Klercke Rasmussen, som var næstformand i foreningen, blev syg af kræft og døde efter kun fem måneders sygdom i september 2004. Med opbakning fra bestyrelsen valgte jeg foreløbig at fortsætte som formand, idet jeg ikke ønskede at gøre

noget overilet, men efter et år følte jeg, at gejsten var væk, hvorfor jeg ønskede at stoppe. Heldigvis ville Ole Bielefeldt gerne gå ind som formand, og han blev derfor valgt ind som suppleant i januar 2006. For at lave en glidende overgang fortsatte jeg som formand til afslutningen af sæsonen 2005/2006 og fungerede i efteråret 2006 som en slags konsulent. Ved generalforsamlingen i år blev jeg valgt som suppleant, og da suppleanterne i de sidste mange år har deltaget i arbejdet på lige fod med bestyrelsen, føler jeg, at jeg stadig kan være med i arbejdet for Slægtshistorisk Forening."

Det ovenfor nævnte er kun historien i korte træk fra mit arbejde i foreningen. Vores flotte hjemmeside og alle de mange foredrag, mange gode og enkelte ikke-så-gode, er ikke blevet omtalt. Som Porse fortalte i anledning af 10-års jubilæet, blev foreningen dannet som fortsættelse af et kursus, og det hænger ved på den måde, at regulær kursusvirksomhed lader vi oplysningsforbundene om, så vores foredrag er nærmest en videreførelse af dem. 50-års jubilæet skal holdes i Den Gamle By med flere korte foredrag, og det får mig til at tænke på 25-års jubilæet i 1983. Det foregik med middag på Hotel Ansgar, og æresgæst skulle være Erik Kjersgaard, som netop var tiltrådt som direktør for Den Gamle By. Han kom bare ikke, og hele aftenen var der en tom plads ved siden af Porse.

Til slut et stort til lykke til Slægtshistorisk Forening, Århus med de første 50 år.

Min tip-tip-oldefars fødselsattest

Af Knud Buch-Jepsen

Et af de største øjeblikke for mig som slægtsforsker – og sikkert for alle slægtsforskere – er, når jeg gør et fund, der giver et gennembrud i min slægtsforskning. Et sådant øjeblik oplevede jeg, da en fødselsattest, som havde ligget hen i 180 år, satte mig på sporet af nye oplysninger.

Jeg havde i længere tid forgæves ledt efter fødselsstedet for min tip-tip-oldefar Rasmus Larsen. Ifølge de sparsomme oplysninger, min fader havde modtaget for mange år siden, var Rasmus født i 1760, vistnok i Birkende eller Marslev Sogn. På baggrund af disse data gennemgik jeg kirkebøgerne fra Birkende og Marslev, men Rasmus var ikke at finde nogetsteds.

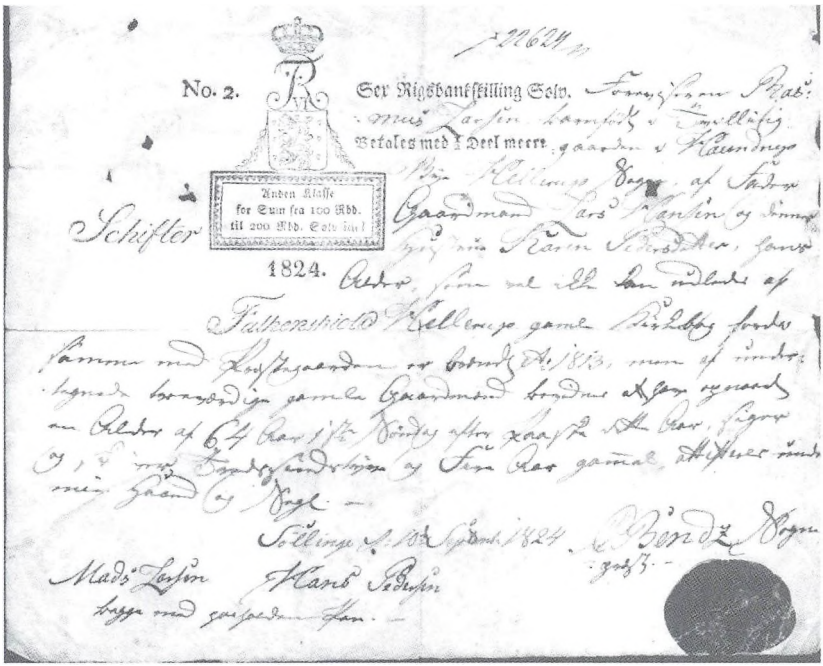

Fødselsattest for Rasmus Larsen.

Derfor besøgte jeg den nu 93-årige Valborg Pedersen, født Jørgensen, en fjern slægtning og den sidste ejer af familiens gård Margrethegården i Svenstrup syd for Odense. Efter en god snak om slægtninge og fælles forfædre, kaffe og kage blev familiepapirerne fundet frem; skøder, attester og forskellige dokumenter. Blandt dem dukkede et gulnet papir fra 1824 frem – en fødselsattest for min tip-tip-oldefar Rasmus Larsen – og et fund, som skulle vise sig at give et vigtigt gennembrud i min slægtsforskning.

Fødselsattesten lyder ordret:

Foreviseren Rasmus Larsen, barnfødt i Tvillinggaarden i Haundrup Bye, Hellerup Sogn, af Fader Gaardmand Lars Hansen og dennes Hustrue, Karen Pedersdatter, hans Alder, som vel ikke kan udledes af Hellerup gamle Kirkebog fordi samme med Præstegaarden er brændt Aar 1813, men af undertegnede troværdige gamle Gaardmænd bevidnes at have opnaaet en Alder af 64 Aar første Søndag efter Paaske dette aar, siger og skriver tredssindstyve og fire aar gammel, attesteres under min Haand og Segl.

Søllinge, den 10. September 1824

N. C. Bendz
Sognepræst

Mads Larsen *Hans Pedersen*
begge med paaholden Pen

Rasmus Larsen opsøgte altså i 1824 sognepræst Bendz for at få en fødselsattest for den 25. april 1760. Han betalte 9 Rigsbankskilling Sølv for attesten, som bar Kong Frederik den VI's monogram. Samtidig bevidnes det i attesten, at Rasmus blev født i Hellerup Sogn af forældrene Lars Hansen og Karen Pedersdatter. Hans bror Mads og svogeren Hans Pedersen, som har bevidnet ægtheden, har ikke selv kunnet skrive, heraf bemærkningen med holdt pen – sikkert af sognepræsten.

Efter en nærmere undersøgelse viste det sig, at Søllinge Præstegård brændte den 22. marts 1813 – og med den de gamle kirkebøger for Hellerup og Søllinge Kirker. Da pastor Niels Christian Bendz tiltrådte sit embede samme efterår, manglede han både tag over hovedet og kirkebøgerne at støtte sig til. Han gik derfor i gang med at bygge en ny præstegård, og samtidig påtog han sig den svære opgave at rekonstruere de tabte kirkebøger.

Rasmus Larsen havde den 1. december 1799 overtaget en gård bestående af 5 tønder, 1 skæppe, 2 fjerdingkar og 2 1/12 album, nærmere betegnet matrikelnr. 3a, Stenløse Sogn, Svendstrup By. Som nævnt var Rasmus 64 år gammel, da han fik attesten. Han gik da allerede med tanker om at sælge gården til sønnen, og det skete i 1837. Gården, som senere fik navnet Margrethegården, blev i familien indtil 1967, hvor den blev eksproprieret og solgt af Stenløse Kommune til veje og udstykning.

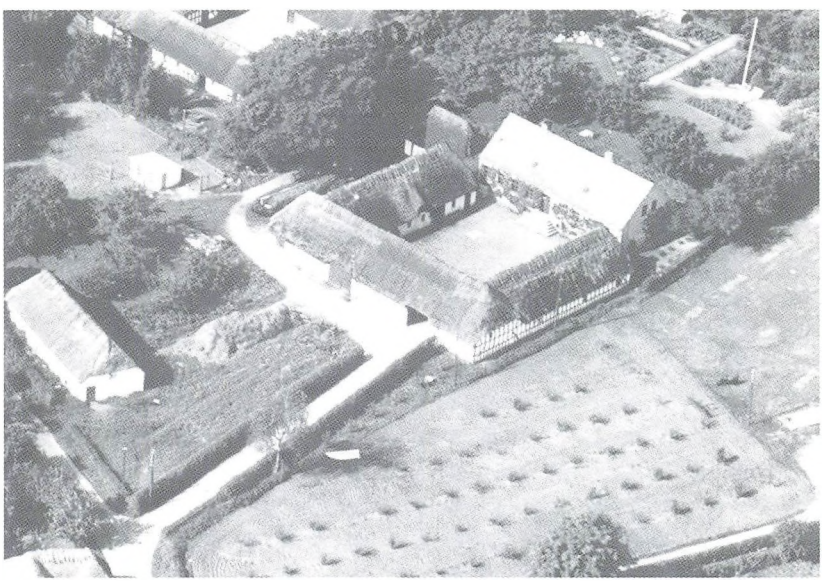

Margrethegården, som tilhørte familien fra 1799 til 1967.

Jeg synes, at fødselsattesten er en meget flot "gave" at få af ens tip-tip-oldefar – en gave, som har givet mig et gennembrud i min slægtsforskning. Mange flere informationer er siden kommet til og har dermed gjort det muligt, at jeg nu kan afslutte slægtsbogen om Rasmus Larsen.

En fødsel i dølgsmål

Af Ole Bech Knudsen

Vi befinder os i det midtjyske, i Gjern Præstegård juledag 1743. Det emmer af travlhed overalt inden helligdagens fejring med det store aftensmåltid. Vor far, Hr. Peder Hansen Fabich, er i annekskirken i Skannerup for at holde julepræ̈diken, og i Gjern venter man højtidsfuldt på hans tilbagekomst, så alle kan være samlet til festligholdelse af højtiden.

Men den yngste af tjenestefolkene, den 18-årige røgterpige Anne Kirstine Christensdatter, glædede sig mere til anden juledag, hvor hun havde fået lov af præstekonen til at gå hjem til Hårup i Linå sogn for at besøge sine forældre. Anne Kirstine havde kun tjent i præstegården siden mikkelsdag (29. september), men hun var glad for at være der, folkene var flinke og behandlede hende godt. Eneste ulempe var, at hun den sidste måneds tid ofte havde følt sig syg og utilpas. Vor mor, præstekonen Birgitte Damstrøm, havde lagt mærke til, at Anne Kirstine var noget svagelig, og havde spurgt hende, om hun vidste sig fri for mandfolk. Og juledags formiddag havde præstekonen sagt, at hun frygtede, Anne Kirstine lavede til barsel. Men Anne Kirstine svarede: Hvorfor haver moder så slette tanker om mig? Derefter havde præstekonen ikke talt mere derom.

Anne Kirstine havde dog en sikker fornemmelse af, at det nok var følgerne af hendes samvær med Hans Jørgen Bæhr, den 23-årige søn fra gården i Hårup, hvor hun havde tjent sidst. Men hun turde ikke fortælle det til nogen i præstegården, hun ville først hjem anden juledag og tale med sine forældre.

Fødsel i præstehaven

I dag, juledag, var det dog rigtig skidt fat med hende, og kort efter middagstid var Anne Kirstine nødt til at gå ud i præstegårdens store have, enghaven, for at få noget frisk luft. Og her endte det

kort efter med fødslen af et pigebarn. Anne Kirstine var så fortumlet, at hun ikke sansede, om barnet var levende eller dødt, men svøbte det ind i sit forklæde og lagde det ned i kisten med brænde. Efter at have sundet sig lidt, vaklede hun atter ind i bryggerset, hvor stuepigen Else Nielsdatter fandt hende stående ved et kar, og "hun så vel, at Anne Kirstine ikke var frisk, men sagde ikke noget til hende". Lidt efter kom præstekonen ud i bryggerset og fik Anne Kirstine ind at ligge på en seng i børnekammeret, "formedelst den seng hun plejede at ligge i, stod i køkkenet, og ved disse tider faldt meget urolighed der".

I mørkningen samme aften så Else Nielsdatter, at Anne Kirstine rejste sig af sengen og gik ud i præstens have. Da hun kom ind igen, havde hun noget med sig i et forklæde. Else fulgte efter Anne Kirstine ind til hendes dragkiste, som stod i rullekammeret, hvor gårdskarlene havde deres seng. Anne Kirstine lagde forklædet fra sig på gulvet og viste Else noget jernkram, hun havde i kisten. Derefter gik Else tilbage til bryggerset, hvor hun mødte præstens mindste datter. Else sagde til hende, "at det ej var ret fat med Anne Kirstine, men måtte være et barn hun havde født".

Skandalen åbenbares

Og så rullede lavinen. Kort efter kom præstekonen ud til Anne Kirstine og forlangte at se, hvad hun havde lagt i sin dragkiste. Anne Kirstine måtte nu dybt nedbøjet vise det døde pigebarn til den forfærdede præstekone, og forsikrede samtidig flere gange, "at jeg haver intet ondt gjort mit barn".

Præstekonen var meget rystet. "Gud ved, hvad hjerteangst min kone da påkom", som præsten skrev i en indberetning. "Min kone lagde barnet tilbage i kisten, bragte nøglen ind med sig, og fortalte mig med få ord dette bedrøvelige tilfælde. Over denne uformodentlige tidende havde jeg tænkt, jeg skulle være død på stedet, hvor jeg sad".

Men præsten tog sig sammen og gik ind til Anne Kirstine, som lå på en seng, og spurgte hende, hvad det var, hun havde

gjort. Pigen svarede grædende: "Jeg har ikke gjort mit barn noget ondt, langt mindre taget livet af det". Præsten ville vide, hvorfor hun ikke havde fortalt, at hun ventede sig: "Gud bedre mig, jeg havde ikke den forstand, så havde det gået mig bedre". Anne Kirstine fortalte, at hun ville have nedsat barnet i en æske på kirkegården, hvis hun ej var blevet røbet. Præsteparret havde ellers været meget tilfredse med Anne Kirstine, som var meget gudfrygtig, og "hun skulle aldrig nogen aften gå til sengs, førend hun havde læst sin aftenbøn".

Øvrigheden underrettes

Præsten skrev samme aften til justitsråd Trappaud, amtmand over Silkeborg Amt, og bad om råd i denne fortrædelige sag. "Så glædelig vi havde ventet denne julehøjtid skulle blevet for os, så bedrøvelig har derimod denne første juledag været". Hr. Fabich havde også straks sendt bud efter sognefogden, der sammen med to mænd og to kvinder af byen skulle syne barnet. Man fandt ingen sår eller såremål på barnet, som kunne have årsaget dets død i nogen måder, uden at det må være kvalt i fødslen. Barnet havde hår på hovedet og negle på både fingre og tæer, men "jordemoderen og en anden kone her af byen syntes, at det var et uhelt barn, og Anne Kirstine ikke at være gåen til tide med, efter deres skønsomhed". Birkedommeren var også til stede ved synet, og han spurgte Anne Kirstine, om hun angrede sin begangne forseelse, hvortil hun svarede ja, "hun fortrød det hårdt, og gerne og villig ville dø for hendes synd imod hendes barn".

Anne Kirstine havde efter sin fødsel været befunden så svag, "at hun ej straksen i nogen publique fængsel kunne henføres". Men 2. januar meddelte Hr. Fabich til amtmanden, at hun nu var stærk nok til at kunne føres til Skanderborg. Amtmanden underrettede straks regimentskriver Niels Moldrup, som havde ansvaret for Det Skanderborgske Rytterdistrikt, at Anne Kirstine nu blev ham overladt til forsvarlig bevogtelse udi arresthuset ved Skanderborg Slot. Det var også regiment-

skriveren, der på kongens vegne som jorddrot, skulle anlægge sag imod barnemoderen.

Sognepræsten, Hr. Fabich, havde trods alt stor medlidenhed med den arme synderinde, og han bad, at regimentskriveren ville mage det således, at hun måtte være i portstuen, "hendes forældre skaffer hende vel noget at ligge på, Gud nåde de gamle stakler, som skal have den store sorg for deres datter i deres alderdom, da hun ej endnu har opnået en snes år. Hendes ungdoms tåbelighed har sandelig efter mine tanker ført hende i denne fortræd, og ej hendes forsætlige ondskab og ugudelighed, Gud opholde hende fremdeles i stadig tro og tillid til Guds nåde og barmhjertighed !"

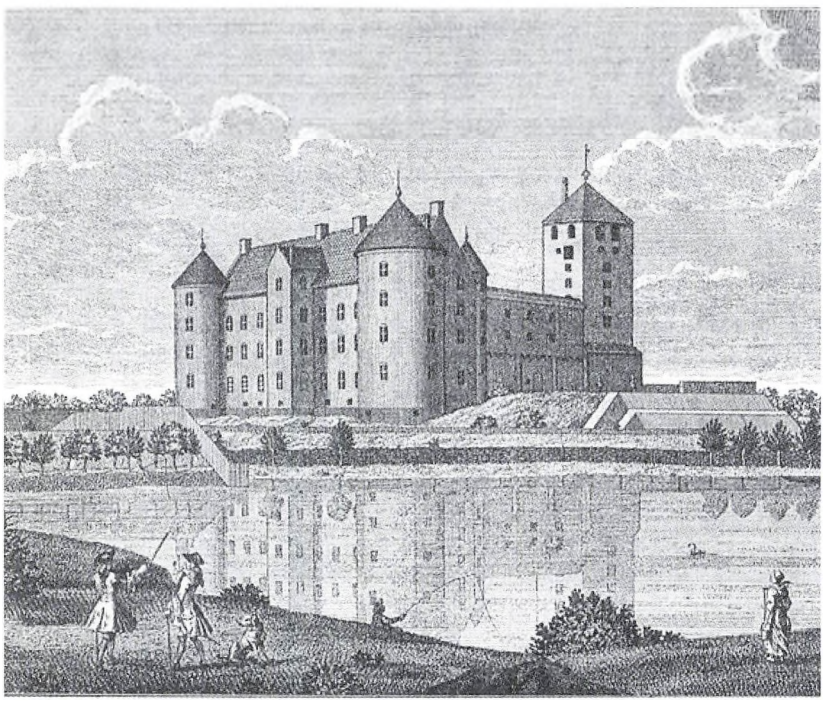

Skanderborg Slot 1746. Kobberstik i Laurids de Thurah: "Den danske Vitruvius". Kbh. 1746-49.

Ved birketinget

Sagen kom for retten på Det Skanderborgske Rytterdistrikts Birketing 16. januar 1744 og følgende tingdage. Som anklager mødte seigr. Mogens Friis fra Skanderborg Ladegård, og som forsvarer fik Anne Kirstine tildelt byskriver Niels Wissing i Skanderborg. Anne Kirstine fik stillet en lang række spørgsmål for at finde ud af, om andre havde kendt til hendes svangerskab, men det benægtede hun. Ikke engang Else Nielsdatter, som hun delte seng med. Det var først juledags aften, da Anne Kirstine kom ind fra haven med noget indsvøbt i sit forklæde, Else Nielsdatter fattede mistanke og varskoede præstens datter. Seigr. Friis ville vide, om Anne Kirstine ikke havde hørt og var bevidst, at frugtsommelige kvinder ikke føder i enerum, men lader andre tilkalde for at være den fødende og barnet til hjælp. Hun svarede jo, men hun var ikke så klog, at hun turde gøre det,specielt af frygt og misforstand, da hun tjente hos fremmede. Anklageren mente, at Anne Kirstine var årsag til barnets død, "ved at hun havde ladet det henligge i kulde og frost, og derefter som et stykke dødt kød medhandlet". Hun burde derfor dømmes efter Christian den Femtes Danske Lovs 6. bogs 6. kapitels 7. og 8. artikler.

Danske Lovs 6. bog handlede om "Misgerninger", 6. kapitel om "Manddrab", 7. artikel lød: "Letfærdige Qvindfolk, som deris Foster ombringe, skulle miste deris Hals, og deris Hovet settis paa een Stage", og 8. artikel: "Vorder noget letfærdigt Qvindfolk med Barn, og med sin Barnefødsel i Dølsmaal omgaar, og ikke bruger de ordentlige beskikkede Midler, som hende og Fosteret i saadant Tilfald kunde betiene, og samme Barn borte bliver, eller paaskydis at være døt født, eller i andre Maader forkommet, da skal hun agtis saa som hun sit Foster med Villie hafde ombragt".

Forsvareren monsr. Wissing fandt, at hendes forklaring "var ganske sanddru, da hun var meget enfoldig, og med anger og vemodighed har bekendt sine synder", hvorfor han håbede, at hun ville blive anset på en mildere og tåleligere måde, end seigr.

Friis havde krævet. Birkedommeren fandt sig forårsaget efter loven, at få udmeldt otte uvildige og forstandige meddomsmænd, da sagen kunne ende med dødsdom. Meddomsmændene skulle møde 6. februar 1744 om morgenen tidlig for at konferere med birkedommeren om sagen og dømme i den.

Dommens dag

Da dagen oprandt, blev den arresterede Anne Kirstine Christensdatter fremstillet for retten "ledig og løs". Birkedommeren spurgte hende, om hun ville vedstå sin forrige bekendelse både i forhøret og her ved retten om hendes fødsel i dølgsmål, og om hun hjertelig angrede og fortrød sin begangne synd og villig ville lide lovens dikterede straf, "hvortil hun svarede ja med gråden i øjnene".

Herefter blev dommen afsagt: "Altså vides ikke rettere her udi at kende og dømme, end bemeldte Anne Kirstine Christensdatter for sådan hendes forseelse, at hun ikke har brugt de beskikkede midler, der hende og fosteret kunne hjælpe, jo bør efter lovens 6. bogs 6. kapitels 8. artikel, at miste sit liv således: At hendes hoved med et sværd afhugges, derefter føjes til kroppen, lægges i kiste og begraves i kirkegården, dog uden ceremoni, hendes hovedlod til kongen bør være hjemfalden, men den post falder af sig selv, thi hun er et fattig og nøgen barn. Sagen er ikke af parterne forlænget. Til vitterlighed under vore forseglinger".

Dommen var efter bogen, Danske Lov fastsatte dødsstraf for fødsler i dølgsmål. Men birkedommeren og meddomsmændene prøvede efter bedste evne at mildne straffen. Normalt blev dødsdømte halshugget med økse, men Anne Kirstine skulle henrettes med sværd. Det blev af samtiden anset for mere ærefuld. Og hun skulle lægges i en kiste og begraves på kirkegården, dog uden medvirken af præsten. Sædvanligvis blev dødsdømte begravet uden for kirkegårdsmuren, eller simpelthen kulet ned på retterstedet. Det skinner igennem, at man havde medlidenhed med den stakkels enfoldige pige, men loven skulle følges.

Loven bestemte også, at alle dødsdomme skulle påankes til en højere retsinstans. For herredstingene var der appel til landstinget, mens birketingene havde appelret direkte til højesteret. Det Skanderborgske Rytterdistrikts Birketings dom blev derfor sendt videre til København, hvor sagen blev pådømt 7. december 1744. Ordlyden af højesteretsdommen kendes desværre ikke, da næsten hele højesterets arkiv fra 1700-tallet gik tabt ved Christiansborgs slotsbrande 1794 og 1884. Voteringsprotokollerne er dog stadig bevaret, og ud fra de enkelte dommeres vota kan man som regel slutte sig til dommens udfald. Der deltog 13 højesteretsdommere i sagens behandling, og alle var enige om, at sagen var aldeles klar, Anne Kirstine Christensdatter burde efter Danske Lovs bestemmelser bøde liv for liv og have sin hovedlod forbrudt.

Henrettelsen udsat

Nu skulle vi jo så forvente, at dommen hurtig blev eksekveret, men under Anne Kirstines lange ventetid i Skanderborg Slots portstue var der stødt komplikationer til. Husmanden Rasmus Andersen Hald fra Gram lidt uden for Skanderborg skulle som en del af sin landgilde gøre ugedags arbejde i slotshaven, og han var også blevet antaget kort efter nytår til at bevogte Anne Kirstine indtil sankthansdags tide. Men nu i februar, da højesteretsdommen var kommet retur fra København, havde øvrigheden til sin store forbløffelse måttet konstatere, at Rasmus Hald havde bevogtet den dødsdømte Anne Kirstine lidt for grundigt. Hun var nemlig højgravid, og af Skanderborg-Skannerup sognes kirkebog ses, at 15. februar 1745 blev "den fanges barn, som blev frugtsommelig i sit fængsel ved Rasmus Hald i Gram, hjemmedøbt, kaldet Anne, holdt over dåben af jordemoderen", og 21. februar blev dåben konfirmeret i Skannerup Kirke.

Øvrigheden var stærkt fortørnet over fangevogterens omgang med en dødsdømt person, og Trappaud, amtmanden over Silkeborg Amt, skrev til konferensråd Ludvig von Woyda, amt-

mand over Skanderborg Amt, "at den person hende haver besvangret, og således er årsag udi hendes hensiddelse til forøgelse af omkostningerne, ikke bør blive ustraffet". En del af forargelsen skyldtes altså også de ekstra udgifter amtet pådrog sig ! Men inden man tog fat på Rasmus Hald, skulle man lige have fuldbyrdet højesteretsdommen, og i Skanderborg-Skannerup sognes kirkebog er der tilføjet en notits i marginen: "1745, den 16. marts, blev fangen Anne Kirstine Christensdatter henrettet ved Gjern. Hun var meget vel beredt. Herren være lovet !"

Fangevogteren

Nu måtte Rasmus Hald stå til ansvar for sin misgerning, men også her kom det økonomiske ind i billedet. Skanderborg amtmand Woyda skrev til regimentskriver Moldrup, "at vil jeg og formode, at hr. regimentskriver sligt i henseende til bøderne, og den på hans tiltale og afstraffelse erfordrende bekostning, har gjort sig hans bo forsikret". Regimentskriveren tog straks affære, og allerede 20. marts mødte to mænd op hos Rasmus Hald for at beskrive og vurdere hans hele bos formue, samt fastsætte, hvad der skulle bruges til at udbedre husets brøstfældighed.

Men der var ikke meget at komme efter, næsten alt bohavet blev betegnet som gammelt, "en gammel kedel, en gammel forbrændt jerngryde, en gammel liden ørebalje, en gammel vadmelsdyne" osv., et meget spartansk indbo. Desuden "en gammel sorthjelmet ko, 14 år, forarmet, så det er at påtvivle, at hun kan hjælpes til græsset". I alt blev indbo mv. opgjort til lidt over 9 rdl., medens man vurderede, at der behøvedes omkring 18 rdl. til udbedring af huset.

Straffes skulle Rasmus Hald dog under alle omstændigheder, og 1. april 1745 mødte han op på birketinget "tilkendegivende der hos med største vemodighed hans begangne dårligheder, at han desværre ikke kunne benægte kvindens, Anne Kirstine Christensdatters, bekendelse over ham, det han jo var hendes barns fader, men tilstod, at han, som den der havde sin ægte hustru, i så måder havde groveligen syndet og forset sig

imod den alvidende Gud, og gjort ilde imod sig selv og sine, og som han og kunne forestille sig der for at kunne pålægges stor straf, så bad han herved allerydmygst, at den gunstige øvrighed ville betænke hans fattige tilstand, hustru og fire umyndige børn, der bebor et kongens hus i Gram, ved at se straffen noget tålelig".

Sagen fortsattes 8. april 1745, hvor Rasmus Hald atter var til stede og udtalte håbet om en mild straf, "allerhelst han er en fattig kongens husmand med hustru og fire umyndige børn, hvoraf det ældste er kuns 6 år gammel, og han ikke ved, hvorledes samme skulle nyde deres livs ophold uden hans hjælp og arbejde, og nægter han ikke, at hans øjne jo var så tillukket, at han ikke, da synden blev begået, desværre enten kunne se, hvor stor synd det var imod den høje og hellige Gud, ikke heller hvad straf der ville påfølge, i særdeleshed fordi hun sad i arrest. Bad inderlig derfor, han ikke anderledes end på mildeste måde bliver straffet, da han nu inderlig beklager og begræder sin synd".

Straffet for lejermål

Dommen blev afsagt 14 dage senere den 22. april 1745, og "da som bemeldte Rasmus Hald ikke kan nægte, men selv her for retten har bekendt og tilstået at have besvangret fornævnte Anne Kirstine, og dog haver sin ægtehustru levende, altså bør han efter lovens 6. bogs 13. kapitels 1. og 24. artikler at bøde sine lejermåls bøder 12 rdl. Men som det er i hans ægteskabs stand, bør han at straffes på hans yderste formue og bøde dobbelt lejermål med 24 rdl., og der foruden at lide straf på kroppen. Dog da han efter vurderingen intet haver at betale med, da at gå i jern og arbejde i Viborg Tugthus et år omkring, med mindre amtmand Woyda efter forordningen af 6. december 1743 dens 15. artikel for hans hustru og fire små børns skyld, ville anse ham med kortere fængsel på vand og brød".

I henhold til dommens sidste bestemmelse forespurgte regimentskriveren hos amtmand Woyda, om han ville gøre nogen moderation i dommen, og derefter betænke den bekvem-

meste tid til Rasmus Halds fraværelse, "når han bedst fra sin hofgerning ved slotshaven kunne undværes, og det kunne være den ledigste tid for bondens arbejde, hvorved han må fortjene en del af brødet for sig og sine. Og når tiden kommer, Rasmus Hald skal bortsendes, kan ikke tænke, det bliver fornøden at skikke nogen med hannem til bekostning, mens alene med et brev at afgå".

I Viborg tugthus

Ja, der var ingen grund til at spilde penge på at sende en ledsager med Rasmus Hald til Viborg, han måtte selv kunne klare at rejse op til tugthuset. Og 12. juni blev han sendt af sted med et følgebrev fra amtmand Woyda til fængselsdirektøren, etatsråd Dyssel. Woyda ville om 4-5 måneder forhøre sig, om straffen kunne bringe Rasmus Hald til bedring, og om man i konsideration af hans hustru og mange børn kunne gøre nogen forandring i tiden, han der ellers skulle forblive.

Der skulle dog kun gå 2 måneder, før amtmand Woyda atter skrev til etatsråd Dyssel den 16. august, hvori han beretted, at Rasmus Halds hustru beklager, "at hun med fire små uopfødte børn må krepere, om hun og de i denne høstens tid skulle savne mandens hjælp til at indsamle den armod, hvoraf de i forestående vinter kunne subsistere".

Woyda bad derfor om at få Rasmus Hald løsladt, og fængselsdirektør Dyssel udstedte da en passérseddel, "at nærværende Rasmus Hald har udstanden sin strafs tid udi Viborg Tugthus for begangen lejermål, og nu udladt at forføje sig til sit hjem på Det Skanderborgske Ryttergodsets Distrikt, hvorfra han er kommen. Thi recommenderes han at passere".

Herefter var Rasmus Hald atter hjemme i Gram ved Skanderborg, han slap meget billigt med kun at afsone 2 måneder af den samlede straf på 1 år i tugthuset. Men i 1700-tallets samtid kunne man også se det større perspektiv i at lade ham slippe med en mild dom. Både økonomiske og sociale forhold blev taget i betragtning.

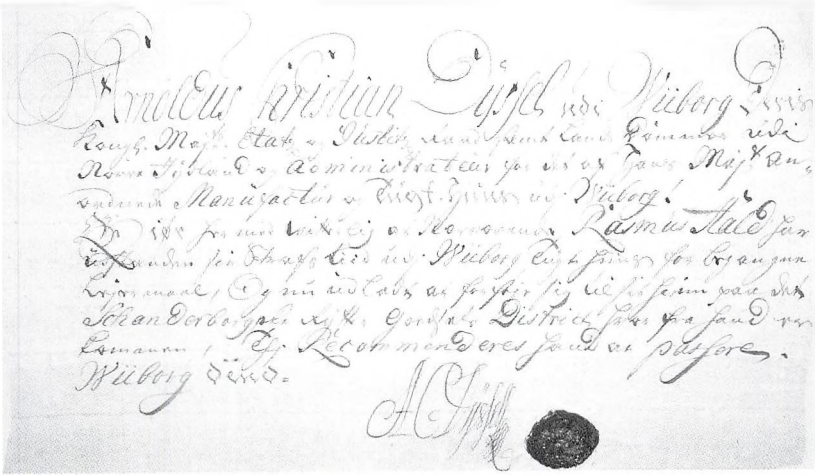

Rasmus Halds passérseddel fra Viborg tugthus. Skanderborg-Åkær amter. Indkomne breve 1745. (B5C, 98).

Ornen

Rasmus Hald optræder i Edvard Egebergs lokalhistoriske roman "Bromanden" fra 1921. Bromanden Thomas Sørensen fra Resenbro i Linå sogn blev i 1744 indsat i et af arresthullerne ved Skanderborg Slot for drukkenskab og uhæmmet vold mod sin kone og andre. Edvard Egeberg benyttede sin kunstneriske frihed til at skildre fangevogteren Rasmus Hald: "Arrestforvareren Rasmus Hald, tidligere husmand i Stilling, kom ud og tog imod fangen. Han var en lille uappetitlig fed fyr med et ansigt, hvori en braknæse, et par usikre øjne, et lille overskæg og en læbestærk mund stimlede sammen på en lille plads i midten". Senere omtaler Egeberg ham som "den lille tykke orne til fangevogter", og derefter kaldes han i romanen konsekvent "ornen". En ikke særlig flatterende betegnelse, og måske også affødt af, at Egeberg under sine lokalhistoriske undersøgelser var stødt på omtalen af Rasmus Halds forhold til den dødsdømte Anne Kirstine Christensdatter.

Hvorom alting er, så er "ornen" min tip-5 oldefader. Dog er min afstamning ikke fra Rasmus Halds barn med Anne Kirstine,

men fra hans ældste datter Kirsten, gift med gårdmanden Knud Pedersen i Gram i Stilling sogn. Det er endnu ikke lykkedes mig at finde ud af, hvad der skete med det pigebarn, Rasmus Hald fik med den dødsdømte Anne Kirstine, ja i det hele taget ved jeg ikke, hvor Rasmus Hald er født, hvad hans hustru hed, eller hvor og hvornår de døde.

Hans Frederik Schourup

To fætre fra Viborg i 1800-årenes Århus

af Henrik Andresen

Denne beretning handler om fire personer, fra tre generationer, alle med navnet Hans Frederik Schourup samt deres familier med rod i Viborg, men med deres virke i Århus. To af de fire personer var fætre, og den ene var tilmed gift med den andens søster, med andre ord med sin kusine, og begge var de opkaldt efter søskendeparrets tidligt afdøde far.

Navnet Schourup optræder første gang midt i 1700-tallet, idet degnen i Hjarup sydvest for Kolding indtil 1766 hed Peder Sørensen Schourup. Han fik ganske mange børn, heriblandt Laurids Pedersen Schourup (1765-1807), som i 1799 som blev gift med Dorothea Cathrine Hopp (1769-1816). Hun var født 1769 som datter af Daniel Knudsen Hopp, der var degn i Vindum og stammede fra en herredsfogedslægt i Salling. Efter Laurids Pedersen Schourups død i 1807, giftede Dorothea Cathrine Hopp sig atter i 1808 med tugthusbetjent og farver Ditlev Jessen.

I starten af 1800-tallet fødtes i Viborg to brødre, sønner af avlsmand og vognmand Peder Hopp Schourup og Anne Lauridsdatter: Ditlev Hopp Schourup (1810-1879), og Hans Frederik Schourup (1818-1850). De to brødre vil blive nærmere omtalt efterfølgende. Herudover fik ægteparret ti børn, der alle var født i Viborg.

Peder Hopp Schourup blev født 1791 i Vindum sydøst for Viborg som søn af Dorothea Cathrine Hopp (1769-1816) og udlagt barnefader Ebbe Broegaard, der tjente på Randrup gård ved Vinkel. Peder Hopp Schourup må være kommet til Viborg med moderen sidst i 1790'erne. Hun blev som nævnt gift 1799 i Viborg med Laurids Pedersen Schourup, der var farver i Viborg. Han adopterede den lille Peder, som dermed fik slægtsnavnet Schourup. Ægteparret fik derudover en datter og fire sønner, som også videreførte navnet.

Anne Lauridsdatter blev født ca. 1790 som datter af avlsmand Lauritz Andersen Bajlum, der stammede fra Bajlum syd-

vest for Roslev. Hun og Peder Hopp Schourup må have truffet hinanden i Viborg, der fødtes i hvert fald deres første barn, og der slog de sig ned. Peder ernærede sig som daglejer og fik i 1842 borgerskab som vognmand. Deres omgangskreds var tilsyneladende Viborgs lavere middelstand. Blandt børnenes faddere optræder således nogle af byens håndværkere: slagtersvend, smedemester, tobaksspinder med flere. De tre gifte sønner fik sig da også en håndværksuddannelse som henholdsvis skomagere og kleinsmed, og også blandt disses børn optræder mange håndværkere som faddere: smedesvend, skomagersvend, snedker, slagter, murersvend, børstenbinder, bogbinder, pottemager, murer og gartner.

Anne Lauridsdatter døde allerede i april 1829, hvorefter Peder Hopp Schourup i november samme år giftede sig med Johanne Dorthe Schultz. Hun var født 1788 i Viborg som datter af Severin Schultz og Maren Jensdatter Kollerup. Severin Schultz var fra Fredericia, født i Michaelis sogn 1762, og han boede som 84-årig i 1845 hos datteren og svigersønnen i Viborg, hvor han døde 1846. Maren Jensdatter Kollerup (1752-1838) stammede fra Viborg og havde været gift før med Anders Emmich Cramer (1742-87). I Peder Hopp Schourups andet ægteskab var der to børn, som begge blev født i Viborg.

Peder Hopp Schourup og Anne Lauridsdatter har mange efterkommere, også med navnet Schourup i Danmark, Argentina, Canada og USA.

Skomager og bøssemager Ditlev Hopp Schourup (1810-1879)

Ditlev Hopp Schourup blev født 1810 i Viborg og døbt 26. august i Skive som "uægte" søn af Anne Lauridsdatter og Peder Hopp Schourup. Han bosatte sig før 1834 i Århus som skomagersvend og var ved folketællingen 1834 bosat i Vestergade, hus nr. 636, husstand nr. 4. Da var han endnu ugift, men lærte snart pigen Christine Christensdatter at kende. Da de mødtes, boede hun hos snedkermester N. Hansen i gaden Graven (eller måske

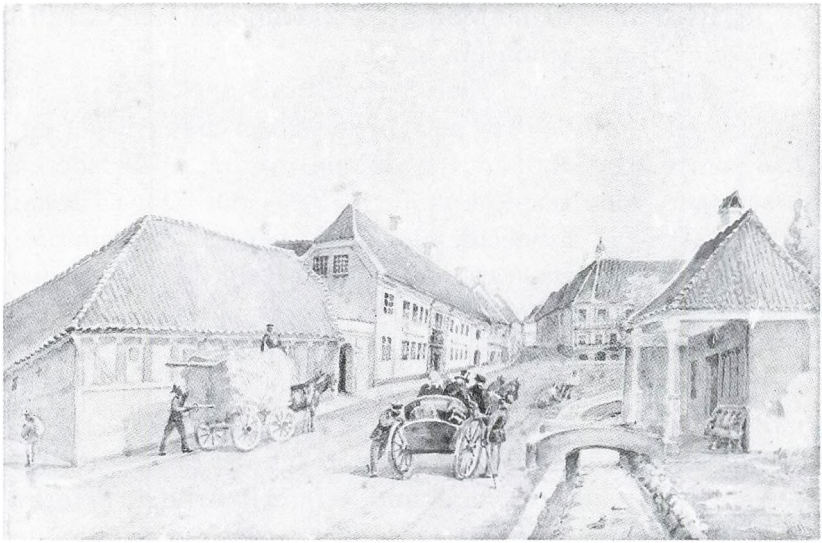

Studsgade omkring 1850, efter akvarel af Fr. Visby.

smedemester Niels Hansen i Graven, hus nr. 227), og sammen fik de i 1835 datteren Caroline Petrea, døbt i Ærhus domkirke samme dag, som de unge mennesker blev viet samme sted.

Christine Christensdatter kom fra den fattigste almue i Åby vest for Ærhus. Hun blev født 1814 i Åby som datter af husmand og hjulmand Chresten Nielsen og hustru Ane Nielsdatter. Chresten Nielsen, der var født i Åby 1777, døde 39 år gammel i 1816. Ifølge kirkebogen kom han af dage ved en drukneulykke, idet han faldt ud af sin båd, da han ville skære rør på søen.

Christine Christensdatter er tilsyneladende ikke konfirmeret i Åby, og meget tyder på, at hun og moderen, og måske andre søskende, er fraflyttet Åby i tidsrummet 1816-29, måske ved at moderen er blevet gift på ny. En Zidsel Jensdatter er anført i Harlev folketælling 1834, 67 år gammel og altså født ca. 1767. Hun er enke og bor hos den gifte datter, der hedder Margrethe Nielsdatter. Ved folketællingen i Århus 1834 er anført en Christine Johanne Christensdatter, 18 år og tjenestepige hos købmandsenken Maren Wissing Schmidt i Middelgade,

hus nr. 94B, nuværende Mejlgade 72. Hun kan være identisk med Ditlev Hopp Schourups kone.

I 1841 kom sønnen Niels Peter til verden. Han blev svend hos faderen, som fra 1850 betegnede sig som bøssemager og i 1878 som maskinfabrikant, og sønnen overtog 1879 faderens bøssemageri. Han boede i årene 1879-87 som ugift i Klostergade 19, som han tilsyneladende havde overtaget efter sin bror, og i 1887 udvandrede han via Island til Iowa, USA, hvor han tilsyneladende døde efter 1906 uden efterkommere.

I 1842 fødtes Hans Frederik (2) Schourup, som formentlig var opkaldt efter sin farbror. Ham vil vi høre mere om efterfølgende.

Ditlev og Christine bosatte sig i baghuset til hus nr. 229 i Graven, nuværende Graven 7. Inden 1850 flyttede de til forhuset. I begyndelsen af 1855 flyttede Ditlev Hopp Schourup, der nu betegnede sig som bøssemager, til hus nr. 208 i Studsgade, det senere Studsgade nr. 42, ejet af slagter Christen Andresen, hvor han og familien boede i stuen i forhuset.

Christine Christensdatter døde 26. maj 1853 og blev begravet fra Århus domkirke. Det nævnes, at de i alt fik 14 børn, hvoraf de syv overlevede moderen. Hun døde muligvis i barselseng, idet en søn Christian Ditlev blev født 17. maj 1853 og døbt i domkirken i september, men døde samme år.

I slutningen af 1856 mødte Ditlev Hopp Schourup den ugifte 24-årige pige Isabelle Christiane Benningsen.

Hun var født i 1832 i Haderslev som en pige med fornemme aner. Hendes mor var Isabella Charlotte von Bülow (1814-71), datter af generalmajor og kammerherre Christian Wind von Bülow (1772-1838) og Charlotte Amalie Döllner (1783-1842). Udover flere adelige og patricier-slægter (Döllner, Schøller, Blixenskjold og Bartholin), kunne Isabella Charlotte blandt sine aner tælle storbonde- og præsteslægten Arneberg i Norge, stamslægt til Colbjørnsen i Norge og Danmark. Hendes far var sekondløjtnant Hans Brockenhuus von Löwenhielm (1809-1846), der var en fætter til Isabella Charlottes far. Han var ikke gift med

Isabelle Christianes mor, og forblev iøvrigt ugift. Blandt hans aner kan nævnes gamle danske adelsslægter som Dyre, Gersdorff, Rodsteen, Krag, Walkendorff, Rantzau, Ahlefeldt, Rosenkrantz, Skeel, Urne m.fl. Isabella Charlotte blev i stedet i 1834 gift med premierløjtnant, senere major, baron Ernst Christian von Benningsen (1793-1854), der samtidig adopterede Isabelle Christiane. Isabelle Christiane var kun 10 år ældre end sin stedsøn Hans Frederik (2) Schourup, og de bevarede livet igennem tilsyneladende et nært forhold. Det er meget tænkeligt, at hendes familiemæssige baggrund har været stærkt inspirerende for den dygtige og målbevidste forretningsmand.

Sammen med Isabelle Christiane Benningsen fik Ditlev Hopp Schourup datteren Charlotte Christine, som blev døbt i domkirken 29. oktober, samme dag som forældrene blev viet. Hun blev omkring 1876 gift med Ludvig Schmidt, født 1852 i Rårup sogn og medarbejder hos Hans Frederik (2) Schourup i dennes isenkramforretning, som han senere overtog i 1889. De

Den unge Hans Schourup, samt hans hustru og kusine Johanne med datteren Ingeborg.

boede først i Badstuegade 20 og fra 1889 over forretningen i Immervad 6.

Ditlev Hopp Schourup boede fra 1874 i sønnens ejendom Klostergade 19, hvor han døde 28. september 1879. Isabelle Christiane Benningsen flyttede efter hans død til Nørregade 22 og derefter hos til datter i Immervad 6, hvor hun døde 4. april 1904.

Hans Frederik (1) Schourup (1818-1850) og hustru Bodil Maria Jensdatter (1824-1885)

Hans Frederik (1) Schourup, fødtes som yngste søn af Peder Hopp Schourup og Anna Lauridsdatter den 25. juni 1818 i Viborg. Sandsynligvis boede han omkring 1845 i Århus som smedesvend hos smedemester Niels Christensen Schmidt i Kannikegade 5. Han blev kleinsmedemester i Viborg, men døde allerede 1. marts 1850. I 1847 var han blevet gift med Bodil Maria Jensdatter, født 18. marts 1821, formentlig på Frijsenborg ved Hammel. De fik to børn:

Johanne Elisabeth Schourup, født 11. marts 1848 i Viborg, som i 1871 blev gift med fætteren Hans Frederik (2) Schourup (se ovenfor).

Hans Frederik Schourups butik i Kannikegade omkring 1890. Foto fra Hans Schourups værktøjskatalog omkr. 1905.

Tv: Kontor- og udstillingsbygningen på hjørnet af Vestergade og Frue Kirkeplads, omkr. 1905.
Th: Hans Frederik (2) Schourup som 60-årig.

Hans Frederik (3) Schourup, født 27. oktober 1850, 7 måneder efter faderens død.

Efter Hans Frederik (1) Schourups død giftede Bodil Maria Jensdatter sig 1851 i Viborg med smedemester i Viborg Andreas Laurits Brems, født i Løgumkloster 1824 og død i Viborg 1875. De fik sammen ni børn. Bodil Maria Jensdatter døde 12. april 1885 i Viborg.

Købmand Hans Frederik (2) Schourup (1842-1914) og hustru Johanne Schourup (1848-1932)

Hans Frederik (2) Schourup var som nævnt født i Århus 28. november 1842. Han blev lærling i isenkramfirmaet N. Baadsgaard & Co. i Århus og var ansat der i en halv snes år. Den 22. april 1869 indrykkede han en annonce i Aarhuus Stiftstidende, hvor han tilbød arbejde i Viborg for kleinsmedesvende, formentlig hos smedemester Andreas Laurits Brems, der i 1851 var blevet gift med hans afdøde farbror Hans Frederik (1)

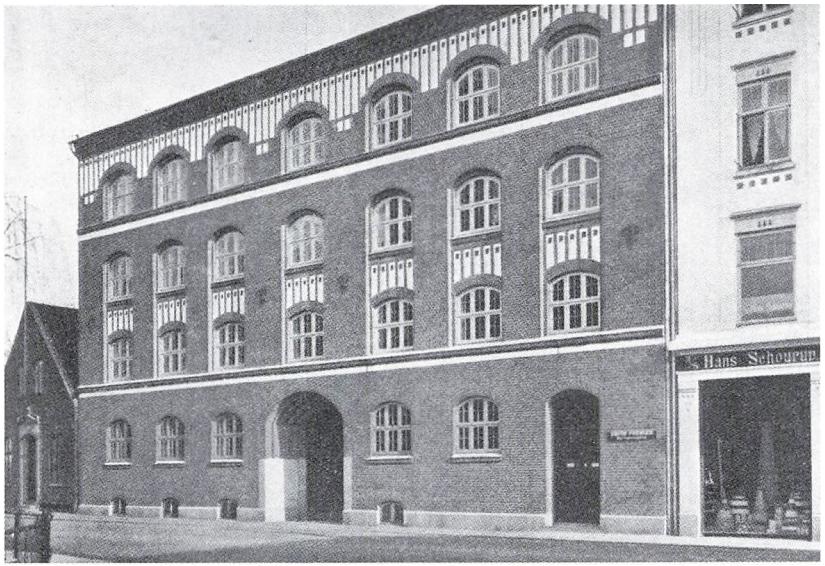

Lagerbygningen på Klostertorv. Foto fra Hans Schourups værktøjskatalog omkr. 1905.

Schourup's enke Bodil Maria Jensdatter og samtidig videreførte dennes kleinsmedevirksomhed. 27. september 1871 blev han gift i Viborg med sin kusine Johanne Elisabeth Schourup, datter af nedennævnte Hans Frederik (1) Schourup og Bodil Maria Jensdatter.

Hans Frederik (2) Schourup fik 11. oktober 1870 af Århus byråd borgerskabsbrev som købmand og etablerede en isenkramforretning ved Frederiksbro, Immervad nr. 6.

I april 1874 købte han ejendommen Klostergade 19 af Høker Petersen, og i april 1876 meddelte han i en annonce, at han åbnede udstyrsforretning med glas, porcelæn m.m. i M. G. Bachs Sønners gård mellem Store og Lille Torv. Bopælen var forsat Immervad 6.

I november 1873 fødtes sønnen Niels Ditlev Andreas, men han døde allerede i marts 1874.

Den første datter Ellen Marie Christine blev født 25. januar 1875. Hun blev gift med læge Uldall, Hammel.

Den næste datter Ingeborg, fødtes 29. juni 1876. Hun var ugift og aktiv som sangerinde og spillelærerinde blandt det "bedre borgerskab" i Århus.

Den sidste datter Johanne Elisabeth, blev født 21. september 1881. Hun blev i 1899 forlovet med tømrermester Marius Jacobsen, men det holdt ikke. I 1904 blev hun gift i England med en franskmand André Boulanger og var i 1928 bosat i Amerika.

I 1888 købte Hans Frederik (2) Schourup ejendommen Kannikegade 10 og flyttede i april 1889 sin engroshandelsvirksomhed hertil. Samtidig overdrog han som nævnt sin detailforretning til svogeren, den hidtidige kommis Ludvig Schmidt. Kannikegade 10 blev solgt i 1901 og engros-virksomheden fusioneret med A/S Jyllands Staal- og Maskinforretning med Hans Frederik (2) Schourup som direktør. Omtrent samtidig blev en stor nybygget ejendom på arealet mellem Klostertorv og Vestergade taget i brug og indrettet med lager, kontorer og udstillingslokaler i flere etager. Bygningen ligger der endnu, men i dag rummer kontorer.

Hans Frederik (2) Schourup var i det hele taget en aktiv og fremtrædende forretningsmand i Århus, medlem af flere selska-

Bodil Maria Jensdatter (1824-1885), gift med Hans Frederik (1) Schourup

ber og foreningers bestyrelse. Han var fra 1891 til 1906 medlem af Århus byråd, og fik som sådan en gade opkaldt efter sig. Han var desuden medlem af skoledirektionen og amtsskolerådet, af Overformynderiets lånebestyrelse og af Aarhus Privatbanks repræsentantskab. Han blev i 1909 ridder af Dannebrog. Hans Frederik (2) og Johanne Schourup flyttede i 1905 til en stor nybygget ejendom villa "Reerslev" på Holmevej (nuværende Carl Nielsens Vej) nr. 5 på hjørnet af Villavej (nuværende Niels W. Gades Vej). 14. juni 1914 døde Hans Frederik (2) Schourup på Århus amtssygehus efter en operation. Johanne Schourup døde 18. august 1932.

Dagen efter Hans Frederik (2) Schourups død var der en lang nekrolog med portræt på forsiden af Aarhuus Stiftstidende. Heri stod blandt andet en omtale af hans virke som byrådsmedlem: "Han røgtede her sit hverv som en ivrig og energisk repræsentant for det solide kommunestyre, der ikke laver reformer på kredit og lån, og hans sparsommelighed og orden kom på mange områder vor bys administration til gode. Det havde vist været heldigt, om han havde dannet skole på dette område".

Handskemager og senere journalist Hans Frederik (3) Schourup (1850-1931) og hustru Mariane Frandzine Schneevoigt (1856-1931)

Hans Frederik (3) Schourup blev gift 10. juli 1875 i Viborg Sdr. sogns kirke med Mariane Frandzine Schneevoigt, født 2. december 1856 i Viborg som datter af maskinbygger i Viborg Rasmus Schneevoigt og Jensine Kirstine Nielsen. Flere i Schneevoigtslægten havde været bøssemagere i Viborg.

Hans Frederik (3) Schourup åbnede i starten af 1875 en handskemagerforretning på adressen Frederiksgade 5 i Århus, muligvis hentet til Århus af fætteren Hans Frederik (2). 25. april 1878 flyttedes forretningen til Immervad 4, Boghandler Thrues ejendom, og blev dermed nabo til fætterens isenkramforretning.

Ægteparret fik i alt seks børn heriblandt en søn ved navn Hans Frederik (4) Schourup, som blev født i Århus 5. juli 1884.

Tv: Den unge "revolutionære" Hans Frederik (3) Schourup.
Th: Den ældre Hans Frederik (3) Schourup omkr. 1920.

Han døde kun 10 måneder senere i 1885. Familien boede på det tidspunkt i Vestergade nr. 39.

Hans Frederik (3) Schourup var politisk meget aktiv i partiet Venstre, og i 1886 fik han en dom på 60 kroner i bøde eller fem dages simpelt fængsel for overtrædelse af "riffelloven". Samtidig blev fem revolvere konfiskeret. Omkring årsskiftet 1886-87 ophørte han med handskemagerforretningen for at blive journalist og senere redaktionssekretær og forretningsfører på Aarhus Amtstidende. Han var i en periode formand for Aarhus Venstreforening og også bestyrelsesmedlem i "Arbeider og Laanekassen for Aarhus og Omegn". Desuden var han medstifter af Borgerforeningen.

Hustruen drev omkring 1905 en viktualie- og delikatesseforretning i Søndergade 5.

Ægteparret flyttede senere til Søndergade 10-12, og på deres gamle dage flyttede de ind i Borgerforeningens Stiftelse, hvor de døde i 1931 med få dages mellemrum, Hans Frederik den 26. maj og Frandzine den 5. juni.

Også Hans Frederik (3) Schourup fik en lang nekrolog i sin "gamle" avis Aarhus Amtstidende. Han omtales som en kampglad natur og en stridbar mand, der elskede at mindes fejderne i provisorietiden, men også som en hjertelig og bramfri person, der var kendt og afholdt i vide kredse.

Supplerende kommentarer

Ovennævnte beretning har sin oprindelse i, at jeg i årene 1979-2005 var ansat i og fra 1981 direktør for Århus-virksomheden Hans Schourup AS. Virksomheden eksisterer i bedste velgående, men var i 1981 gennem en betydelig finansiel reorganisering med nye ejere, og den blev i 2005 købt af Vilhelm Kiers Fond. Virksomheden er siden 1981 specialiseret i lagerindretning med aktivitet over hele landet, og den kunne som en af de ældste Århus-virksomheder i 2005 runde de første 135 år.

I 1994 modtog jeg et brev fra Naida Jarvis i Vancouver, Canada, som mente at være efterkommer af Hans Frederik Schourup, og som gerne ville vide mere om eventuelle slægtninge i Danmark. Hun er barnebarn af Karin Schourup, datter af Hans Frederik (3) Schourup. Det betød starten på et omfattende efterforskningsarbejde med en kortlægning af samtlige personer med navnet Schourup og deres nærmeste aner og efterkommere. Ovennævnte artikel er et udpluk af dette arbejde, men samtlige data ligger tilgængeligt på slægtsforskningsprogrammet Brother's Keeper.

Som kilder er først og fremmest anvendt de relevante kirkebøger og folketællinger, søgninger på internettet samt besøg på Statsbiblioteket, Landsarkivet i Viborg, Erhvervsarkivet i Århus og Århus kommunes lokalhistoriske samling.

Slægten Brems fra Viborg, som Hans Frederik (1) Schourups enke blev gift ind i, er indgående beskrevet i bogen "Ørnen", redigeret i 1994 af nu afdøde professor dr. med Jørgen B. Dalgaard.

Henvendelse om Schourup-slægten kan ske til Henrik Andresen, Snebærvej 15, 8270 Højbjerg. E-mail: k.h.andresen@mail.dk.

At få styr på et livsforløb

Om min forskning vedrørende Birkedommer Lund

Af Torben Albret Kristensen

Når vi forsker i vores slægt, vil vi komme ud for personer, hvis livsbane hurtigt lader sig kortlægge, fordi de livet igennem opholder sig i samme sogn eller område og fører en stille og rolig tilværelse. Forskningen i sådanne personer kan gøres meget struktureret og skematisk, for vi kan være næsten sikre på, at resultaterne findes i nogle ganske bestemte arkivalier.

Men vi vil sandsynligvis også komme ud for personer, der har søgt andre græsgange og dermed er sværere at få styr på. Det vil derfor kræve mere af vores fantasi og viden om arkivaliegrupper samt en god portion held at skabe et helt billede af disse personers livsforløb.

En sådan person er min 4 x tipoldefar (ane nr. 142) Søren Nielsen Lund. Hvor han kommer fra, og hvad han foretager sig før 1772 er mig stadig en gåde, men herfra og frem til sin død i år 1800 har han to så forskellige professioner som birkedommer ved Højslev Birk udenfor Skive og kromand på Store Binderup Kro i Himmerland. Jeg vil i det følgende gøre rede for, hvordan jeg har forsket i denne interessante person.

Birkedommer og kromand

Indgangen til Søren Nielsen Lund var, som det er tilfældet ved langt de fleste direkte aner, et af hans børn, nemlig datteren Johanne Sørensdatter Lund (1782-1862). Ifølge folketællingen 1845 var hun født i Binderup sogn i Himmerland, og ganske rigtigt fandt jeg også følgende indførsel i Binderup sogns kirkebog under året 1782:

Christi Himmelfarts Dag blev Birkedommer Lunds Barns Daab Publ: Johanne kaldet: frembaaret af Rasmus Møllers Kone i Sognet og fulgt af Karen Tørring, Degnens Datter fra Højslev, faddere: Chr. Aarup fra Lille Aars, fornævnte Rasmus Møller, Peder Overvad, Thomas

Pedersen, Jens Smed og Niels Knudsen, alle af Binderup Sogn [sproget lettere moderniseret].

Af denne kirkebogsindførelse er særligt to ting værd at bemærke, nemlig ordet Birkedommer og faddernes hjemsteder. Hovedparten af fadderne kom fra sognet, en enkelt fra nabosognet Aars, men pigen, der fulgtes med gudmoderen, var fra Højslev, en lille by uden for Skive – 40 kilometer væk!

Det lyder måske ikke af meget, men for 225 år siden rejste man ikke bare lige 40 kilometer for at stå fadder til et hvilket som helst barn. Søren Lund eller måske hans kone måtte altså have en nærmere tilknytning til Højslev og til degnen der. Alt dette tænkte jeg nu ikke nærmere over, da jeg i sin tid skrev kirkebogsindførelsen af. Derimod hæftede jeg mig ved professionen birkedommer – det var ikke noget helt almindeligt!

Næste stop i min søgen var folketællingen 1787. Her fandt jeg familien Lund på Store Binderup Kro, hvor Søren stod opført som *Husbonde, 52 Aar, i 1ste Ægteskab, Selvejer og Kromand!* Hvad var nu det? Derudover talte husstanden hans kone, Ingeborre Mynster på 37 år, fem børn i alderen 1-11 år, fire tjenestefolk og Sørens svigermor Elsebeth Friderica Mynster, 80 år gammel og enke efter første ægteskab.

Hurtigt videre til folketællingen 1801. Her stod Ingeborg Charlotte Lund, født Mønster opført som enke, 50 år gammel. Altså måtte Søren være død i mellemtiden.

Tilbage til kirkebogen. Begravede år 1800: *Mandagen d. 30. Juni Hr. Birkedommer Lund.* Og begravde 1791: *den 20de Martii ere Birkedommer Lunds Svigermoder Elsebeth Friderica jordet – 80 Aar gl.* Noget kunne altså tyde på, at Søren var kendt som birkedommer, selv om han ikke praktiserede som sådan.

Hjælpen kom udefra

Nogen tid efter disse fund skulle en af mine venner på Rigsarkivet, og jeg bad ham kigge efter Søren Lund i Københavns

Universitets matrikel. Var han dommer, måtte han være jurist, og som sådan have taget eksamen fra universitetet.

Resultatet var negativt, men min ven, der var noget kyndigere i slægtsforskning, end jeg var på det tidspunkt, havde skam kigget flere steder. Først og fremmest havde han gennemgået S. Nygaards sedler og her fundet henvisninger til Sørens børns dåb i henholdsvis Højslev[!] og Binderup kirkebøger samt til Folketællingerne 1787 og 1801. Dernæst havde han gennemgået både eksamensprotokollen og registret til samme for den juridiske eksamen ved Københavns Universitet, desværre uden resultat. Af Nygaards Sedler fremgik desuden, at Søren var birkedommer til Højslev Birk, samt at hans svigermors pigenavn var Barthling. Denne sidstnævnte oplysning sendte mig ud på en længere rejse gennem præste- og købmandsslægter tilbage til det 15. århundrede, men det er en anden historie.

Søren Lunds herkomst var jeg altså ikke kommet meget nærmere, men min gode ven kunne henlede min opmærksomhed på A. Falk-Jensen og H. Hjort-Nielsens: *Candidati og examinati juris* – en fuldstændig fortegnelse over alle uddannede jurister fra 1736 til 1936.

Heri fandt jeg Søren Nielsen Lund, og jeg fik også en forklaring på, hvorfor han ikke fandtes i universitetets arkivalier: Han havde taget privat eksamen hos Landsdommer Leth i Viborg i 1772, hvorved han var blevet uddannet til exam.jur. Endvidere fik jeg sat årstal på hans embedsperiode, der strakte sig fra 1772 til 1782, hvorefter han havde fået bevilling på kroholdet på Store Binderup Kro. Ingeborg og han var blevet gift i Højslev i 1775. Hun var født i Skannerup ved Gjern i 1752, og hendes forældre var Skovridder Christian Mønster og hustru Elsebeth Friderica Barthling. Bogen kunne til gengæld ikke kaste lys over Sørens fødested, som forblev ukendt.

At Søren havde taget eksamen (og måske også uddannelse) i Viborg, fik mig til at tjekke kirkebøgerne dér for at se, om han måske var født i byen, men det var han ikke. Jeg fandt

også frem til vielsen i Højslevs kirkebog, og her havde præsten indført følgende:

d. 20 Oct: Birchedommer og Forpagter Søren Lund og Jomfrue Ingeborg Charlotte Mønster StueBryllup efter kongl: allernaadigste Bevilling.

At Ingeborg og Søren blev viede hjemme vidner om, at de tilhørte de højere kredse i samfundet. Præsten, der viede dem, var i øvrigt Ingeborgs onkel Frederik Christian Wilrich. Turen gik nu atter til Rigsarkivet, for en stilling som birkedommer var ikke noget, man bare fik. Det var et embede, og udnævnelsen skulle konfirmeres (godkendes) af kongen.

I Danske Kancelli, 2. Departements åbne breve fandt jeg da også både kaldsbrevet, som Staarupgaards ejer Hans Christian Moldrup havde udstedt, Sørens egen ansøgning til kongen og en kopi af kongens godkendelse. Af kaldsbrevet fremgik det, at Søren var forpagter af Baadsgaard, og at han en del år havde været forvalter for Hans Christian Moldrup.

Forskning gennem andre personer

Det havde længe undret mig, hvorfor Søren havde forladt embedet i 1782 og tilsyneladende trådte et trin nedad på den sociale rangstige, men ved at forske lidt i Hans Christian Moldrup fandt jeg et muligt svar. Moldrup afhændede i 1782 Staarupgaard, og da en embedsmands karriere i hine tider var meget afhængig af herskabets nåde, så er det ganske naturligt, at den nye ejer foretrak en anden person på birkedommerposten. At Søren ikke havde en fuld juridisk eksamen var sikkert medvirkende til, at han ikke fik et nyt embede.

I spørgsmålet om Sørens ukendte herkomst var der imidlertid en oplysning, jeg havde overset betydningen af. Ved folketællingen 1801 havde Ingeborg to logerende: Peter v. Winding, afskediget kaptajn, 71 år og hans hustru Sophie Hedvig Lund, 68 år. Sophie kunne nemt være en søster til Søren, så måske hun og hendes mand kunne være genvejen til Sørens fødested?

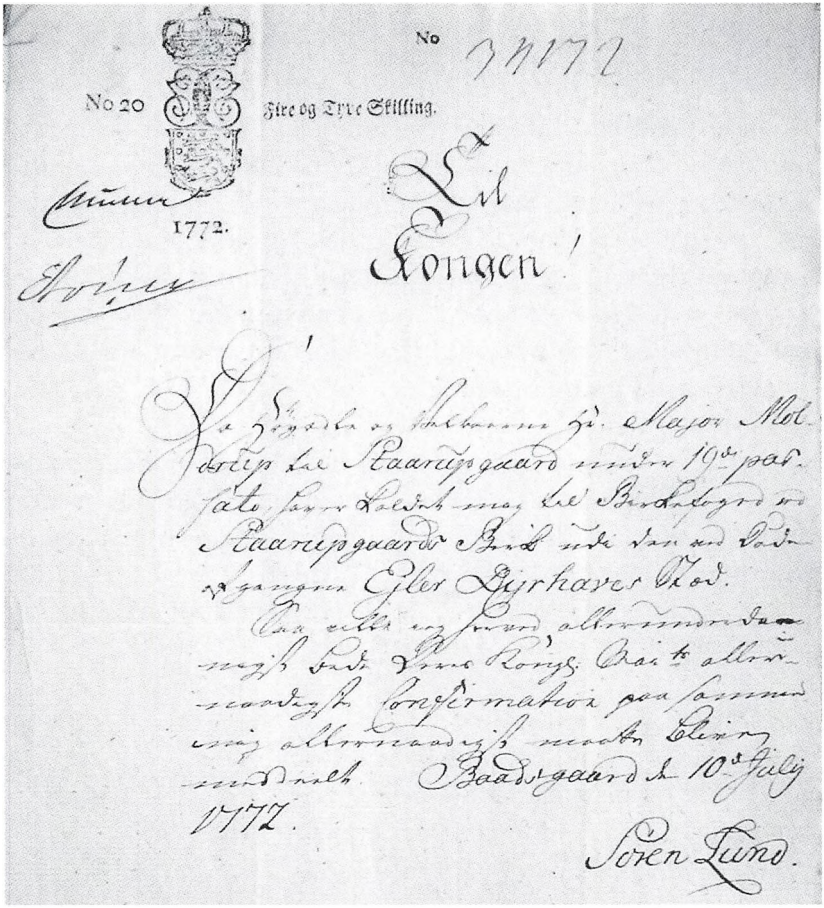

Søren Nielsen Lunds egenhændige ansøgning til Kong Christian VII om godkendelse som Birkedommer ved Staarupgaards Birk [RA, Danske Kancelli, 2. Departement, åbne breve 1772, nr. 340].

Ved Folketællingen 1787 boede Sophie og Peter (der her benævnes afskediget kaptajn af infanteriet) hos Sognepræsten i Vester Bølle (ca. 12 km vest for Store Binderup). Denne sognepræst hed Poul Winding og var sandsynligvis en bror til Peter. Ifølge Wibergs Præstehistorie var Poul (Pedersen) Winding født 20. september 1733 i Kullerup Præstegård på Fyn som søn af Sognepræst Peder Nicolai Hermansen Winding.

At Sophies Peter skulle være fra Fyn understøttes også af J.C.W. og K. Hirsch: *Danske og norske officerer 1648-1814*. Heraf fremgår det bl.a., at Peter Winding startede sin militære karriere i Fynske nationale Infanteri Regiment i 1749, samt at han 3. oktober 1759 ansøgte om at ægte Jomfru Lund, og at dette blev akkorderet (bevilget). Selve ansøgningen fandt jeg i Krigskancelliets refererede sager for 1759, men den kaster ikke nyt lys over sagen om Sophies (og dermed Sørens) herkomst. Selve vielsen vil efter alt at dømme kunne findes i en fynsk kirkebog, evt. dér hvor Fynske nationale Infateri Regiment er garnisoneret, så her er næste skridt i min forskning.

Forskningen i Søren Nielsen Lund og hans formodede søster Sophie Hedvig Lund er altså langt fra tilendebragt. Der resterer endnu mange timers granskning i såvel kendte som ukendte arkivalier, før jeg måske når frem til svaret.

Tyveri eller Hittegods

Af Flemming Christensen

Denne artikel omhandler en sag mellem møllebygger Peder Jensen Hveisel, Viby og forpagter Niels Dyhr på Håbets Vejrmølle i Holme.

Politianmeldelse og forhør

Niels Dyhr, der var forpagter af Håbets Vejrmølle i Holme, tog den 18. november 1817 ind for at handle på torvet i Aarhus. I en torvebod tilhørende torskehandler "Jens Christensen" også kaldet "Jens Mælkekusk" havde Niels fået øje på en jernkæde. Ved nærmere eftersyn blev han overbevist om, at det var en kæde han tidligere havde mistet.

Politiassistent Olsen, der med hænderne på ryggen inspicerede torvepladsen, blev kontaktet af Niels. Han satte politiassistenten ind i sagen og meddelte ham, at det var en tyverianmeldelse. Den formelle anmeldelse skulle foregå på Århus rådstue. I overværelse af to tilkaldte vidner C. Fogh og D. Tanike gentog Niels sin anmeldelse og udvidede tyverianmeldelsen med en jernbolt og et stykke tov, der var stjålet fra hans stenvogn mellem den 7. og 15. oktober.

De to vidner blev sendt ud til Jens Mælkekusk, og de stævnede ham til møde næste dag klokken fire på Århus rådstue med jernkæden. Jens Mælkekusk ankom til den berammede tid medbringende den tunge kæde, som retten tog i forvaring. Jens Mælkekusks forklaring var, at han havde købt den af Peder Hvejsel. Denne havde til Jens forklaret, at han havde fundet den ved kilden på Marselisborg mark. De havde tinget om prisen. Peder Hvejsel havde forlangt 3 rigsdaler, men efter et stykke tid med diskussion og købslåen gik Peder Hvejsel med til at sælge kæden for 8 mark. Jens Mælkekusk vidste god besked med Peder Hvejsel. Han kunne fortælle, at han tidligere havde boet i Holme Vejrmølle, men var flyttet til Viby i Kræstens hus.

Politimester for Marselisborg Birk overkommissær og konstitueret birkedommer Jørgen Ibsen Soetmann blev af Aarhus amts overøvrighed beordret til at optage forhør af Peder Hvejsel og Niels Dyhr[1]. Den 9. december mødte de begge efter tilsigelse op i retten til forhør. Peder Hvejsel blev kaldt ind i forhørslokalet, og i overværelse af to vidner F. Jacobsen og M. Sørensen bekræftede han, at han havde solgt kæden til Jens Mælkekusk. På forlangende redegjorde han for omstændighederne ved sit fund:

En tidlig morgen lidt før høst var han på vej til arbejde ved Stampemøllen, da han nødvendigvis måtte træde af, som han sagde: "I nødvendig eller naturlig forretning". For at gøre dette gik han over på den venstre side af diget ved den hellige kilde på Marselisborg mark, og her havde han fundet jernkæden. Han havde benægtet at kende noget til de øvrige ting, Niels Dyhr havde mistet. Da han mente, at kæden havde en ringe værdi, og han ikke havde vidst, hvem den tilhørte, havde han ikke anmeldt den som funden, men solgt den for 8 mark. Forhøret blev udsat til dagen efter den 10. december kl. 3 eftermiddag på Birkets kontor i Århus. Det blev pålagt Peder Hvejsel og hans hustru Maren Pedersdatter under lovlig tvang at møde. Den samme besked havde Niels Dyhr fået.

Forhøret blev genoptaget den 10. december med de samme vidner som tidligere. Niels Dyhr, Peder Hvejsel og dennes hustru var mødt op. Peder Hvejsel blev som den første kaldt til forhør og blev formanet til, som det hed, "Sandheds udsigende". Retten havde sørget for, at kæden var til stede. Den var blevet forvist Peder Hvejsel, som havde tilstået, at det var det samme stykke jernkæde, og den var i samme tilstand, som han havde fundet den, uden at der var frataget eller tilsat noget. Peder Jensen Hvejsel havde gentaget sin benægtelse af at kende noget til de øvrige ting, som Niels Dyhr havde mistet, ligeledes havde han benægtet, at han vidste, at kæden tilhørte Niels Dyhr. Peder Hvejsel fortalte han engang havde set en kæde hos Niels, men den var meget længere end

den, han havde solgt på torvet. På spørgsmålet om Niels Dyhr havde andre kæder, svarede han, at det vidste han ikke noget om.

Efter Peder Hvejsel blev Maren Pedersdatter forhørt. Hun lovede "paa Formaning Sandhed at sige". Hun gentog samstemmende med sin mand, hvorledes han havde fundet den. De havde haft den liggende i nogen tid og siden brugt den som kedelkrog, men de behøvede den egentlig ikke, så en dag tog hendes mand den med til Århus. Da han kom hjem, fortalte han, at han havde solgt den til Jens Mælkekusk for 8 mark. På forespørgsel forsikrede hun, at hun aldrig før havde set jernkæden, ligesom hun ikke kendte noget til de øvrige forsvundne dele.

Efter forhøret af Peder Jensen Hvejsel og hans hustru fortog vidnerne på rettens vegne en vurdering af jernkæden, deres vurdering var 3 rigsdaler. Hverken Hvejsel eller Niels Dyhr havde nogen indvending mod denne værdiansættelse. Dyhr fastholdt sin påstand om de øvrige manglende dele.

Retten ville være sikker på, at Hvejsel var den, han gav sig ud for. Han forklarede retten, at han hed Peder Hvejsel, var født i Tåning Sogn i Skanderborg Amt, var 29 år gammel, hans forældre var Jens Rasmussen og Anne Nielsdatter, moderen var død. Han var udlært møllebygger og snedker, hans nuværende bopæl var ikke som angivet i det hus, der tilhørte præsten, men han boede til leje i degneboligen sammen med sin hustru, med hvem han havde været gift i seks år. Retten spurgte ham, om han tidligere havde været tiltalt for andre forhold. Dertil svarede han: "Jeg har aldrig nogensinde været for Protokol". Forhøret sluttede, og retten pålagde Hvejsel at forblive til stede i sin bolig, indtil Amtets resolution ville indløbe.

Den 24. december 1817 trådte retten sammen for at beskikke anklager og forsvarer i sagen mod Peder Hvejsel. Som anklager beskikkede retten Prokurator og Politiassistent Olsen til at tiltale og få dom over Peder Hvejsel for hans lovstridige forhold. Han skulle meddele prokurator Nielsen, at denne var blevet beskikket som forsvarer.

Formueopgørelse

Da det kunne ventes, at dommen ville pålægge Peder Hvejsel et erstatningskrav og et eventuelt bødeforlæg samt afholdelse af de påløbende omkostninger ved retssagen, gjorde retten arrest i den anklagedes værdigenstande.

Den 23. januar 1818 ankom konstitueret Birkedommer Soetmann med vidnerne Sognefoged Niels Larsen og Gaardmand Peder Pedersen begge af Viby for at foretage en lovlig Seqvisterations[2] forretning hos Peder Hvejsel over hans løsøre. Al indboet blev optalt og værdisat. Optællingen udgjorde 46 forskellige genstande fordelt således:

Stuen	*32 rigsdaler*	*3 mark*	*08 skilling*
Spisekammeret	*03*	*0*	*00*
Øverste stue (værktøj)	*09*	*3*	*00*
Køkkenet	*18*	*2*	*00*
I alt	*63*	*2*	*08*

Efter optællingen fik Peder Hvejsel besked på, at genstandene ikke måtte fjernes, men skulle forblive på stedet, indtil sagen var afsluttet.

Forberedelse af retssagen

Den 28. februar 1818 blev retten sat for at forberede retssagen, der var berammet til tirsdag den 14. april på Marselisborg Tinghus. Som dommer blev udpeget den kongelige Magistrats Overkrigs Kommissionær og konstitueret birkedommer J.I. Soetmann, som konstitueret skriver blev udpeget Examinatus Juris Birkeskriver Hans Frederik Them, og som edsvorne retsvidner blev udpeget Michel Sørensen, Århus og Thomas Nielsen, Marselisborg.

Prokurator Politiassistent Olsen skriver til provst Bagger i Snepstrup og meddeler denne, at en person ved navn Peder Hvejsel har været i besiddelse af formentlig stjålet gods, og spørger provsten om, hvordan det forholder sig med de oplysninger,

den anklagede har oplyst i retten vedrørende hans oprindelse. Prokuratoren ønsker de opgivne oplysninger bekræftet, hvorfor han tilskriver provsten følgende:

1) *Den bemeldte Peder Hvejsels virkelige Alder.*
2) *Hvorledes det forholder sig med hans Opdragelse og Religionskundskab, samt hvorledes han som Lem[3] af Deres Menighed har opført sig.*
3) *Om det er bekjendt, at han nogen sinde har været dømt eller straffet for nogen Forbrydelse.*

Provst Bagges svar af 9. marts lyder således:

Indbenævnte Peder Hvejsel er døbt i Taaning Kirke Aar 1790, skrevet Eet Tusinde, Syv Hundrede og Halvfemsers Tyve, 3die søndag efter Paaske.
Han er af mig med temmelig god Religions Kundskab taget til konfirmation i Aaret 1805.
Paa hans Opdragelse og Opførsel her i Menigheden ved jeg intet at udsætte, ikke heller er det mig bekjendt, at han saa har været tiltalt eller dømt for nogen Forbrydelse.
Snepstrup, den 9de marts 1818
Bagge Sognepræst for Onsted og Taaning
Taaning Menighed

Retssagen den 14. april 1818
Anklagers indlæg
Den tiltalte Peder Jensen Hvejsel, der har været i besiddelse af den omhandlede jernkæde og senere solgt den for 8 mark, havde ved sine oplysninger og sin tilståelse bragt fuld vished for disse spørgsmål.

Hvordan han kom i besiddelse og sin adkomst til kæden, har han forklaret, at han havde fundet den på et sted på Marselisborg Mark, som han havde passeret på vej til arbejde på Stampemøllen. Han havde beholdt kæden uden at bekymre sig om,

hvem den tilhørte, han havde heller ikke foretaget sig noget, der kunne hjælpe Niels Dyhr til at få kendskab eller kunne opdage, hvor kæden var blevet af.

Niels Dyhr erklærede sig som ejer af kæden. Den var en del af en større kæde, som han anvendte ved sin stenvogn, der stod ved en stenkiste ca. to bøsseskud fra det sted, hvor den tiltalte siger, at han havde fundet den. Det er hermed bevist, hvem kæden tilhørte, hvilket blev yderligere bekræftet af vidnerne Knud Dyhr, Jens Severin, Peder Tulstrup, A. M. Schou og Jørgen Dyhr. Imod deres vidneudsagn kan der ikke indvendes noget, når man ser deres udsagn:

a) *De kunne alle kende kæden og vidste, at den var Niels Dyhrs ejendom.*
b) *Den var genkendelig ved de kendetegn, Niels Dyhr havde opgivet, de kunne skelne den fra andre lignende kæder. Vidnerne vidste, at kæden var forsvundet fra stenvognen.*

Anklageren hævder, at Peder Hvejsel uretmæssigt har tilegnet sig kæden, og at den måde, der er handlet på, under alle omstændigheder er strafbart. Peder Hvejsel har erkendt, at han flere gange har passeret og set stenvognen. Det beviser, hvem kæden tilhører, og det fælder ham som tyv.

Anklageren fortsatte: Hvis tiltalte virkelig har fundet kæden, har det været hans hensigt at opnå en fortjeneste, da han jo har beholdt og gemt den, indtil han troede, den var glemt. Han solgte den derefter til egen fordel, skønt han vidste, at Niels Dyhr havde en lignende kæde. Hans påstand om, at kæden intet var værd, har ingen mening, når han er enig i den vurderede værdi på 3 rigsdaler Når han mente, at kæden havde så ringe værdi, kunne han jo blot have afleveret den til øvrigheden. Så havde han været fri for ansvaret og den udgift, han kommer til at påføre sig selv. Det var ikke armod, der drev ham til at beholde kæden, men begærlighed efter at tilvende sig næstens gods, så han fortjener kun lidt skånsel. En passende straf kunne

fastsættes til et års forbedringshusarbejde, dertil kommer sagens omkostninger, som han bør betale.

Anklagerens påstand
Tiltalte Peder Hvejsel dømmes til et års arbejde i Viborg Tugt- og Forbedringshus og forpligtes til at betale alle sagens omkostninger, deri salær til anklager på 40 rigsdaler sølvværdi. Samtidig påstås, at kæden udleveres til Niels Dyhr.
Hvormed anklager indlader sagen til doms.

Forsvareren udbad sig sagens akter til låns og begærede henstand i 8 dage for at kunne udfærdige sit indlæg.

Forsvarerens indlæg
Den 21. april 1818 åbnedes retsmødet med forsvarets indlæg.

Anklager har påstået, at tiltalte Peder Hvejsel må anses for at være tyven af jernkæden, men denne påstand er virkelig ubeføjet. Tiltalte har bestemt nægtet at have stjålet den, men derimod fundet den, uden dog at kunne bevise, at det forholdt sig sådan. Niels Dyhr og hans broder samt de øvrige vidner forklarer raskvæk, at de kendte kæden som Niels Dyhrs ejendom, men når de udspørges om, hvordan de kan have den vished, tilstår de alle, at det grunder sig på, at kædens ene led er aflangt. Vidnerne har måttet indrømme, at andre jernkæder kunne have de samme kendemærker, og at det er utilstrækkeligt til at bevise den måske påståede ejendomsret.

Når han på grund af indirekte bevis skal anses som tyv, må dette bevis være så sikkert som muligt. Vidnernes udsagn er intet værd, eftersom to vidner selv var interesseret i, at kæden holdes tilbage, og de øvrige står i et sådant forhold til Niels Dyhr, at de må anses som villige vidner.

Fordi Peder Hvejsel ikke har fortalt nogen om, at han havde fundet kæden, kan han ikke anses for at være tyv. Den tiltalte har ikke skjult overfor sin familie, at han havde kæden, og han har brugt den som kedelkæde i sin skorsten, hvor alle, der kom

i huset, kunne se den. Han beholdt den så længe for at høre, om ingen savnede den. Da det ikke var tilfældet, solgte han den åbenlyst. Han måtte således formode, at man let ville komme efter ham, hvis nogen skulle genkende kæden.

Tiltalte kendte ikke den lov, der krævede, at man skulle oplyse om fundet af genstande. Han har således troet, at dersom en almindelig mand tror dette i sådanne tilfælde, da var der ikke noget strafbart i fremgangsmåden.

Forsvaret mener, at tiltalte straffes hårdt nok, når han må betale sagens omkostninger. For en fattig mand som ham, er denne straf meget hård, han vil lære deraf, at han må opfylde lovens krav om hittegods.

Forsvars påstand
Forsvaret påstår, at tiltalte frifindes for anklagerens tiltale, og således indkaldes sagen til doms.

Domsafsigelse og dommens præmisser
Den 2. juli 1818 blev retten nedsat i dommerens bopæl i Århus i overværelse af vidnerne Roygaard og Christopher Pedersen for at afsige dom over Peder Hvejsel. Der blev afsagt følgende dom:

Dommens præmisser

Efter at møller Niels Dyhr havde fundet jernkæden hos småhandler Jens Christensen i Århus, havde denne under politiforhøret den 19. november erklæret, at han havde købt den af Peder Hvejsel. Efterfølgende var der blevet optaget forhør af Peder Hvejsel.

Sigtelsen går ud på, at det fra Niels Dyhr formodentlig stjålne stykke jernkæde, der blev solgt for 8 mark navneværdi, men af rettens vidner vurderet til 3 rigsdaler navneværdi, skulle være stjålet fra hans stenvogn. Anklageren har i sit indlæg den 14. april vurderet, at Peder Hvejsel for denne forseelse idømmes et års tugthus arbejde, salæret til sig selv sætter anklager til 40 rigsdaler Sølvværdi.

Forsvareren har i sit indlæg den 21. april påstået, at Peder Hvejsel frifindes for anklagerens tiltale og tillagde sig selv et passende salær.

Det findes bevist ved at gennemgå hele sagen, at ved møller Niels Dyhrs aflagte Corporlige Ed[4] er kæden frastjålet ham, og at han på lovlig måde har erhvervet denne, og at det er tilstrækkelig godtgjort, at den var hans ejendom. Tiltalte har tilstået, at han har haft den i lang tid og senere solgt den til småhandler Jens Christensen i Århus. Han har påstået, at han har fundet kæden nær en gangsti fra Århus til Stampemøllen[5]. Hvis det var tilfældet, så var tiltalte pligtig til at meddele øvrigheden om fundet, som anklager også har angivet i sit indlæg. Tilfældet synes at være af den art, at straf efter forordningen af 20. februar 1789 § 1 måske bliver anvendt. Der tages hensyn til stedet – en åben landevej – hvor vognen, hvorfra kæden er fjernet, kan være taget af en anden og smidt på det sted, hvor tiltalte angiver at have fundet den. Forseelsen er ikke at oplyse øvrigheden om fundet af kæde. Forseelsen synes at være enfoldighed og uvidenhed om den pligt i forsætligt at skade sin næste, uden at tiltalte kan siges at have begået egentlig tyveri og derfor dømmes. Ikke alt, hvad der sættes i klasse med tyveri, får tyveristraf. Tiltaltes brøde bestod deri, at han ikke meddelte øvrigheden om sit fund, men solgte den. Så synes tiltalte at kunne komme under en arbitrær[6] betragtning, og straffen fastsat i forordningen af 20. februar 1789 § 7 må begrundes deraf, at han har begået den virkelige tyverigerning, hvilket må bevises for, at den egentlige tyveristraf kan anvendes. Dertil kommer i betragtning at tiltalte aldrig før har været straffet, efter de fremlagte oplysninger den 14. april er givet et godt vidnesbyrd, og der er ikke noget lastværdig i hans vandel at overføre til denne sag.

Den anvendte straffebestemmelse kan antages at give en afsoning med fem dages fængsel på vand og brød og tilpligtiget til at betale anklager og forsvarer et salær, der bestemmes til at være for den første 9 rigsdaler Sølvværdi og den sidste 6 rigsdaler Sølvværdi. Det stykke jernkæde, som er i rettens besiddelse,

udleveres til ejeren Niels Dyhr. Jens Christensen får ret til hos tiltalte at søge erstatning for de betalte 8 Mark navneværdi.

Thi kendes for ret

Thi kendes for ret tiltalte bør for at have været i besiddelse af et stykke jernkæde tilhørende Niels Dyhr Holme Varemølle i stedet for at oplyse det som fundet hittegods, afhændet det for betaling, hensættes på vand og brød i 5 dage, fem dage.

Tiltalte bør betale anklager prokurator Olsen et salær på 9 rigsdaler sølvværdi og til forsvaret prokurator Nielsen 6 rigsdaler sølvværdi.

Jernkæden udleveres til ejeren Niels Dyhr. Småhandlende Jens Christensen får ret til erstatning for de betalte 8 mark. Hvis det idømte beløb ikke kan betales af tiltaltes opgjorte ejendele, sker det efter overøvrighedens foranstaltning. Derefter blev retten hævet. Den 7. juli forkynder Stævningsmændene Niels Larsen og Jens Pedersen dommen for Peder Hvejsel, der erklærer sig tilfreds med dommen. Da tiltalte ikke ønsker at appellere dommen, blev dommen fuldbyrdet.

Afsoning

Den idømte straf på vand og brød blev afsonet i Århus arrest i tidsrummet fra den 5. til 10. december 1818. Peder Hvejsels afsoning i arresten i Århus har nok ikke været en særlig behagelig oplevelse. Cellerne var ikke opvarmede, det var først midt i 1800-tallet, det skete, og rotter var ikke ualmindelige cellekammerater. Der havde været adskillige klager[7] over fire af arresterne, som befandt sig i kælderen under Århus bys arreststue. Den ansvarlige for arresterne en vis hr. Seehmann anmodede i maj 1820 stiftsfysikus dr. Willemoes og distriktskirurg Weish om at se på forholdene. Den 31. maj meddelte de, at de to celler, der vendte mod syd, var i orden, medens de to, der vendte mod nord, burde nedlægges. De manglede luft og lys, var fugtige og fyldt med urenligheder, der udsendte særdeles usunde dunster, hvilket ogsaa gjaldt for cellerne anbragt øverst i arresthuset. De anbefalede, at der blev indrettet tre til fire nye celler i kælderen, men for at få luft og lys skulle de vende ud mod Store Torv.

I baggrunden foran domkirken ses Århus rådhus fra 1400-tallet - nedrevet 1859. I kælderen lå arresten. Kilde: "Danske Billeder" på internettet.

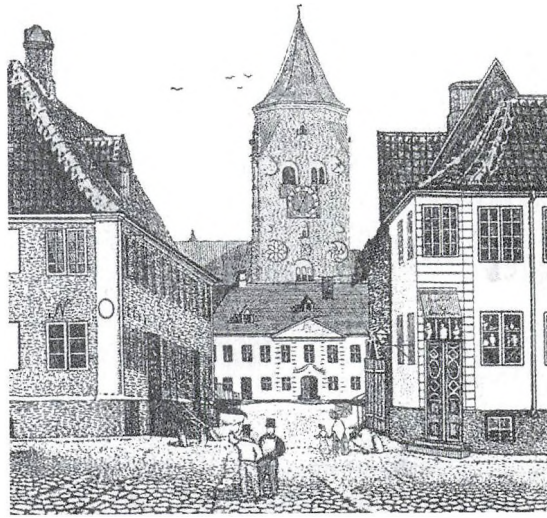

Seehmann var stemt for, at der skulle laves nogle flere arrester i kælderen. Så behøvede man ikke at sætte mere end to eller tre i hver arrest, og hvis arresterne blev renholdt, så kunne yderlig bekostning undgås.

I denne forbindelse kan det nævnes, at Peder Hvejsel må have kendt arrestforvarer Nicolai Ihler[8], men ikke nydt godt af hans tidligere gavmildhed overfor fangerne. Ihler var i 1817 blevet idømt en bøde på 10 rigsdaler sølv til fattigkassen for forsømmelighed, men var ikke blevet afskediget. Han havde sørget for, at arrestanter, der sad på vand og brød, fik en spiselig kost. Han havde måttet indrømme, at han flere gange havde været på spadseretur ude i byen med fanger, og han havde tilladt en fange at have en kniv på sig, for at kunne smøre sit brød. Denne kniv havde arrestanten senere brugt til at skære sig ud med og var flygtet sammen med en anden fange.

Peder Jensen Hvejsel

Hvejsel blev en velholden og anset mand. Han istandsatte broerne i Aarhus amt i 1818, så de var i orden til de hjemvendte tropper fra Frankrig. Han havde tilsyn med Aarhus Domkirke, hvor

han foretog reparationer, som han også gjorde på de forskellige møller i Aarhus, blandt andet på Stampemøllen og Thorsmølle. Peder Hvejsel var gift tre gange. Med sin første kone Maren Pedersdatter fik han seks børn. Efter hendes død i 1830 giftede han sig i 1834 med Mette Sørensdatter enke efter gårdmand Christen Jensen i Viby, og han overtog gården (Abildgård) den 21. juni 1834[9], og hendes otte børn. Mette Sørensdatter døde den 29. oktober 1839, og hun blev begravet på Viby Kirkegaard[10]. Hvejsel giftede sig den 2. april 1841 i Framlev kirke[11] med Dorthea Kirstine Knudsdatter datter af gårdmand Knud Sørensen i Hørslevbole, de fik sammen fem børn. Foruden at være gårdmand og møllebygger blev han i 1845 indvalgt til sognerådet i Viby. Nytårsaften 1854 døde Peder Hvejsel. Han blev begravet på Viby Kirkegaard. Da hans bo blev gjort op, var han ejer af en formue, der var hundrede gange så stor som formueopgørelsen i 1818.

Noter

1. *Retsbetjente Aarhus Amt, Marselisborg Birk. Bilag B 56 E Nr. 20 Landsarkivet Viborg.*
2. *Arrest paa gods, belægge værdierne med bånd*
3. *Lem: Medlem*
4. *Aflagt ed ved håndsoprækning.*
5. *Stampemølle: En vandmølle, der driver stampere, der hæves op og falder ned paa materialet, der skal bearbejdes.*
6. *Arbitrær: Dommeren dømmer efter sit bedste skøn, over hvad der er den retfærdigste løsning, uden vejledning i faste regler.*
7. *Aarhus Købstad RI Byforvaltning 1685-1814 diverse skrivelser Sat 1 – 46 nr. 13 Klage over arrester. Erhvervsarkivet*
8. *Bernhard Jensen beretter om Århus' lidt for venlige vogtere side 132.*
9. *Ning Herreds Skøde og Panteregister 1854 Nr. 8 B 58B - Sp. 31 Folio 328*
10. *Kirkebog: Viby 1814-1835.*
11. *Kirkebog: Framlev 1837-1851.*

Præsten i Agri (1722 - 1765)

af Tove Glud Rasmussen

Præsten var i hin tid statens repræsentant i lokalområdet, og det var bl.a. ham, der førte kirkebøgerne. Når vi sidder og søger at tyde dem, ser vi vel for os den strenge kirkefader, der kørte sit sogn i stramme tøjler, men en gang i mellem får man sin opfattelse revideret.

Præsten i Agri i ovennævnte periode hed Hans Thomasen Bering. Hans far, Thomas Michelsen Bering, var en velhavende Randersborger, og som sådan skrev han testamente, for – som han skriver – at sikre, at de tre sønner, der overlevede ham, ikke skulle blive uenige efter hans død. En mere vigtig grund var vel nok, at arven ikke skulle deles lige mellem sønnerne.

Testamentet fortæller, at den ældste søn Michel, der var præst i Vrove og Resen sogne, skulle have 10.000 rigsdaler, mens nummer to Peder, som jeg stammer fra, skulle have alt det, der blev tilbage, når de to øvrige sønner og nogle legatarer havde fået deres part.

Det er Hans, der er den interessante i denne forbindelse. Ifølge testamentet havde han nemlig kostet faderen meget mere end de to øvrige, især i den tid, hvor han studerede i København. Efter han havde fået præstegården, havde han ikke forstået at få den til at give ham "fornøjelig velstand", ligesom han ikke havde fulgt faderens råd med hensyn til valg af ægtefælle.

Til trods for det ønskede faderen ikke, at Hans skulle gå tomhændet bort, når faderen døde. Han skulle have 2.000 rigsdaler kontant samt renterne af 6.000 rigsdaler, nemlig 300 rigsdaler årlig, så længe han levede. Skulle der nu ske det, at Hans' ægtefælle døde før Hans, og Hans efter de pårørendes råd og samtykke indgik et nyt "hæderligere og anstændeligere ægteskab", så skulle enken efter dette ægteskab, såfremt Hans døde før hende, have 1.000 rigsdaler af de førnævnte 6.000 rigsdaler; de øvrige 5.000 skulle hans brødre dele. Fik de børn sammen,

skulle børnene derimod have alle 6.000 rigsdaler. Peder Bering eller hans arvinger skulle indtil da forvalte de 6.000 rigsdaler, idet pengene under ingen omstændigheder måtte komme til Hans Berings egen disposition.

Man bliver unægtelig noget nysgerrig efter at se, hvem Hans Berings kone var, når både hun og hendes børn var gjort arveløse. Wibergs præstehistorie kender hende ikke, men Nygårds sedler på Rigsarkivet giver svaret. Damen var fraskilt! Nygård skriver, at Hans Bering var gift med Anne Katrine Lampmann, der ved dom var skilt fra løjtnant Stensel.

Det må have været det, som Hans Berings far ikke har kunnet acceptere. Og det lyder da også helt utroligt, at en præst har kunnet være gift med en fraskilt på det tidspunkt. Hertil kom, at Hans Bering må have været en elendig økonom, og det passer jo ikke rigtigt til vores billede af den strenge kirkefader.

Ovennævnte testamente er indført i skifteprotokollen for sønnen Peder Thomasen Bering, død 21.11.1739 i Horsens, og grunden til indførelsen af faderens testamente er, at det var en forpligtelse for boet at skulle udrede renterne af de 6.000 rigsdaler. Skiftet er et såkaldt kommissarieskifte, og det er så stort, at det er indført i en separat protokol, der beror i amtsarkivet (B 5 A) på Landsarkivet i Viborg.

Nygårds sedler, som giver svaret på, hvorfor Hans' kone ikke kunne accepteres af Hans' far, findes på Rigsarkivets læsesal. S. Nygård var først arkivar på Landsarkivet i Viborg og senere på Rigsarkivet, og mens han var ansat de to steder, lavede han et seddelkartotek, der fylder ikke mindre end 205 kasser, med oplysninger om folk uden for den almindelige bondestand i det område, der hørte under Landsarkivet i Viborg. Det er et fantastisk hjælpemiddel, der bliver brugt alt for lidt.

Når rødderne bliver synlige

Af Henrik Andresen

Det er så heldigt, at jeg kun har halvdelen af mine aner her i landet, idet min fars forældre var fra henholdsvis Norge og Sverige. Det gør det selvfølgelig lidt vanskeligere at dyrke traditionel slægtsforskning, men jeg har da haft interessante arkivbesøg i Oslo, Stockholm og Göteborg, og nu er der jo efterhånden så mange internetmuligheder, at man kan gøre ganske meget hjemmefra.

Derimod har jeg haft nogle meget spændende besøg på steder, hvor mine aner har haft deres liv. At se steder, bygninger og landskaber i virkeligheden, og med lidt fantasi sætte sig ind i forholdene, giver en helt anden dimension i slægtshistorien. Ikke mindst hvis man samtidig supplerer det med lidt almen historisk viden. Udover Norge og Sverige har jeg aner i Meck-

En af de gamle administrationsbygninger på Kongsberg sølvværk. Her havde min oldefar sit virke 1856-85.

lenburg og Sydslesvig. Det har slået mig, hvor forholdsvis lidt landskaberne tilsyneladende er forandret gennem de seneste par hundrede år i disse lande, når jeg sammenligner med Danmark. Landboreformerne for et par hundrede år siden samt vort effektive landbrug har nok betydet, at meget af det oprindelige landskab er væk i dag.

Min første erfaring med besøg på "gerningsstedet" var i slutningen af 1960'erne, hvor jeg var på en biltur i Norge. Min oldefar Carl F. Andresen havde været direktør på Kongsberg sølvværk i sidste del af 1800-tallet, og det var meget spændende at se de mange bevarede bygninger og være en tur nede i minen. Der var både direktørboligen og administrationsbygninger i gammel norsk stil, men store dele af værkets bygninger var desværre nylig nedbrændt. Oldefars portræt hang på væggen i museet. Ca. 20 år senere var jeg igen på Kongsberg med min familie, og vore to drenge syntes det var spændende at besøge minerne, hvor deres tipoldefar havde haft sit virke. Min farfar fødtes på Kongsberg i 1869.

Oldefars svigermor var ud af en ganske berømt norsk slægt Colbjørnsen, der stammede fra Grue i det østlige Norge. Ud over at slægten er ganske godt beskrevet i litteraturen, så betød det også, at der var interessante gamle bygninger at se i Grue, hvor de havde boet som storbønder fra omkring 1500. Der er bevaret gamle gårdanlæg i Grue, og på Glomsdalsmuseet i Elverum står den snart 500 år gamle hovedbygning Stemsrud, slægtens gård gennem fire århundreder.

Stemsrud gård fra Grue, nu på museet i Elverum, slægtens gård fra ca. 1500-1900.

Gården Ubergsmoen i Åmli - min oldemor blev født her i 1831.

Tilbage til oldefar Andresen. Hans kone var født i Åmli i Sydnorge, datter af en sorenskriver svarende til en dansk herredsfoged. For 4 år siden var min kone og jeg på de kanter og tænkte, at det kunne være sjovt at se stedet. Med hjælp fra en venlig lokal politimand fandt vi sorenskriverens gård, hvis driftsbygninger tilsyneladende ikke havde ændret sig meget siden de boede der i 1830'erne. Gården var til salg, men der var ingen hjemme.

Tipoldefar hed Nicolai Andresen og var født i Tønder, hvor hans far var skræddermester og levede fra 1719 til 1795. Hans hus er en af de meget velbevarede bygninger i Østergade. Selv var han født i Ladelund sydøst for Tønder. Der er ikke noget bevaret fra den tid, men et besøg hos den meget venlige kvindelige præst gav mig mulighed for at læse i kirkebogen og derigennem finde hans fødselsdato og hans fars dødsdato, som i øvrigt lå nogle måneder før sønnens fødsel.

Nicolai Andresen flyttede omkring 1800 til Christiania i Norge og blev gift med en Reichborn. Denne slægt var kommet til Norge fra Hamburg midt i 1700-tallet, idet Johan Joachim Reichborn, min tip-3-oldefar, blev udnævnt til stadsarkitekt og forestod byens genopbygning efter en omfattende brand. Blandt hans markante bygninger er Nykirken, som vi besøgte på turen for 4 år siden.

Kommandantboligen på Bergenhus, hvor min tip-5-oldefars søn var chef 1763-82.

På samme tur var vi naturligvis også på Bergenhus. Her har anerne også huseret for ca. 300 år siden. Det var på den tid ganske almindeligt, at knap så formuende adelige slægters yngre sønner blev professionelle officerer, og en sådan var Johan Christopher von Koss, min tip-5-oldefar. Han var født i Cammin i Mecklenburg og kom sidst i 1600-tallet til Norge efter at have høstet erfaringer rundt om i Europa. Han faldt 1716 i kamp foran Akershus fæstning mod svenskerne, men han fik mange efterkommere i Norge. En meget stor del af disse var officerer heriblandt en søn, der blev generalmajor og kommandant på Bergenhus. Opholdet i Bergen kunne nok give lidt historisk vingesus.

Året før var vi i Cammin i det nordlige Mecklenburg. Kirken her er fra middelalderen og var et eldorado for mig, som jeg må tilbage til en anden gang. Vi blev vist rundt af den kvindelige præsts meget kyndige mand, men jeg vidste på forhånd en del om, hvad der var at se. Koss-slægten har boet her siden 1200-tallet, og blandt klenodierne kunne vi se stolestader med våben og navne fra 1573 samt en altertavle med maleri af gamle riddere, formentlig to brødre von Koss fra begyndelsen af 1400-

Johannes von Koss, min tip-15-oldefar, ca. 1350. Udsnit af ligsten fra Kirken i Cammin i det nordlige Mecklenburg.

tallet. Men størst indtryk gjorde en ligsten med portræt af Johannes von Koss, min tip-15-oldefar, der var født ca. 1300. Her følte man virkelig, at historien talte til én!

Også i Sverige har vi været på anejagt. Min farmor var født i Göteborg, og hele hendes fars slægt var fra Västergötland og boede gennem flere århundreder i området mellem Borås og

Den middelalderlige Vesene kirke i Västergötland, hvor min tip-3-oldefar og -mor blev begravet 1796-97, og hvor deres børn blev døbt.

Æbelø set fra fastlandet - her levede min tip-2-oldefar og hans aner ca. 1700-1834.

Jönköping. Det er et bakket landskab, der er præget af skov og små landbrug, formentlig ret uændret gennem tiden, men i dag med ordentlige veje. Dem var der nok ikke mange af i 1700-tallet. De eneste bygninger, der er bevaret, er de mange kirker, hvoraf en del er fra middelalderen og ligner danske landsby-kirker uden tårn en hel del.

Som afrunding bør det nævnes, at vi også i Danmark har haft gode oplevelser med at besøge steder, hvor anerne boede. Mest spændende nok på Æbelø nord for Fyn, hvor min tip-2-oldefar Peder Albrechtsen Bruun fødtes i 1807, og hvor hans slægt af fiskere, husmænd og søfolk boede gennem næsten 200 år. For at komme til øen skal man vade et par kilometer gennem det lave vand, på udturen til knæene, på hjemturen noget højere på grund af tidevandet. På samme måde må mine fattige forfædre have gået, når de hver søndag skulle til kirke i Klinte på fastlandet. De havde nok ikke hest og vogn, men måske har de sejlet over.

At besøge så mange spændende steder, hvor ens forfædre har haft deres daglige liv, har været med til at gøre slægtsforskningen levende. Man føler i højeste grad, at man er i familie med de mennesker, lidt som når et træ suger næring gennem sine rødder. Nye interessante steder venter i kulissen.

Læs mere på min hjemmeside http://www.sitecenter.dk/k-h-andresen.

Martius. 86.

d: 21. Jens Germandsön i Bierregraf, hans barn, Dorothe, baaret af Peder Brøndums Anders Dattar: Tots andre Faddere Vaare: 1. Kristen Lassen ibm: 2. Anders Niels ibm. 3. Jens Niels ibm. 4. Kristen Lassens Kone Anne Jens Dr. or 5. Vrestens pige Maren Germands Dattar. — Dobte.

d: 14. Kristen Jens en ung Karl af Gassum, or Birgitte Jens Dr. Kristen Peder, Jens Lienge-pige i Bierregraf. — Trolofuede.

d: 22. Præsten Anders Jepsön Schiro, or Præstr-Enchen Inger Rasmus Dattar, brude-Viede af H: Peder i Aspe. — Brude-folch;

d: 25. Jacob Thomasson i Tanum, or Karen Niels Dr. ibm: brud-Viede af H: Peder i Aspe.

d: 3. Jens Woubre i Aalum, hans Sön, Michel, 4½ Aar gamel. — Begrafne.

d: 7. Jens Bors Söster i Aalum, Anne Jens Dr., 34 Aar gamel.

d: 9. Maren Mortens Dattar Verende til Niels Mortgaards i Bierregraf = 89. Aar gammel.

April

d: 3. Kristen Germand[illegible] hans Sön, Germand, baaret af Peder Brøndums [illegible] Anders Dr. de andre Faddere Vaare: 1. Jacob Fe[illegible] Kristen Fildsön Smed ibm:, 3. Kristen Smeds Hus[illegible] Jeps Dr. 4. Kristen Pedersön Svendsöns Kone [illegible] Jacobs Dattar: or 5. Peder Hiulmands Sön, Niels, ibm. — Dobte.

dicto: H: Margrete Rasmus Dattar [illegible] paa Fussinge grd, 51. Aar gammel. — Begrafne.

d: 20. Sören Lassen en gammel u-gift Karl i Bierregraf, 60. Aar gammel, begrafnet af H: Esche uch Korsted.

d: 27. Madz Lassen i Tanum, = 73 = Aar gammel.

d = 17. Peder Thomasson i Bierregraf, or Sören Lassen i Fussinge, hans Dattar Birgitte. — Trolofuede.

Majus.

d: 2. Niels Erichsön i Tanum, hans Dattar, Maren, baaret af Anders Kristensöns Kone i Randers, Sophie Johans Dr. Cur; Faddere Vaare: 1. Kristen Anders Korsted i Tanum, [illegible] ibm, hans Sön, Kristen, 3. Peder Veirums Kone i Randers, Ellin Madz Dattar; 4. Kristen Erichsöns Kone i Tanum, Kirsten Peders Dr. or 5. Knud Andersöns Kone, i Sveistrop, Maren Niels Dr.; — Dobte.

Slægtshistorisk Forening
Århus

ISBN 978-87-991860-0-6